

קומי אורי

על התשובה

ו

אלול תשס"ו

יוצא לאור ע"י תנועת

קוממיות
רוח וגבורה לישראל יהודית

02-9974424/5/6

פקס: 02-9974427

kumiori@gmail.com

לקבלת מנוי, לתגובות ולהארות על קובץ זה וכן להקדשת שיעורים:

בכתובתנו: תנועת "קוממיות" ת.ד. 6238 ירושלים מיקוד 91060.

02-9974424/5/6

פקס: 02-9974427

kumiori@gmail.com

מערכת: הרב משה חביב, הרב אהרן טרופ,

הרב עידו יעקובי, ישי קרוב ויאיר קרטמן.

ראש מערכת: ר' משה (מוסא) כהן.

עריכה: ישי קרוב.

עיצוב: דוד הרשקופ 02-9978977

הפקה: שלמי רוזנטל ויונתן וסרטיל.

זה הזמן לעשות

ממנוי

לחוברת "קומי אורי"

את הכסף יש לשלוח:
עבור תנועת "קומכיות"

ת.ד. 6238
ירושלים 91066

במידה ושולחים שיק יש
לכתוב עבור "אנחנו על
הכפה"

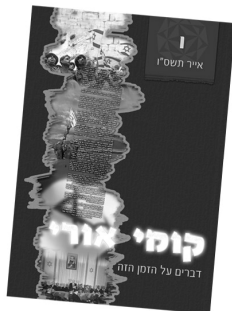
לכרטיס: 9974424/5-02
פקס: 9974427-02

בייל: kumiori@gmail.com

מנוי לחצי שנה 50 ₪

מנוי לשנה 100 ₪

(כל המחירים כוללים מע"מ ומשלוח)

החבורת מוקדשת
לכבודו של מורה דרכנו
שלאורו אנו הולכים בדרך האמת
הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
נפטר ה' אלול תרצ"ה

התשובה הגדולה של-מדנו רבינו
מהווה נתיב משמעותי בדרכנו.

בתפילה לצור העולמים
שתשובתנו תעשה פרי
ונראה בשוב ה' ציון

לעילוי נשמת חיילי צה"ל

שנפלו בקרבות בלבנון

והאזרחים שנרצחו

בהפגזות על צפון הארץ

הי"ד

תנועת קוממיות משתתפת באבלו של

הרה"ג דב ליאור שליט"א

רבה של קרית-ארבע ומרבני התנועה,

עם פטירתו של אחיו

הרה"ח מנחם מנדל ב"ר משה ליינונד ז"ל

בבניין ירושלים תנוחם

תוכן העניינים

5..... מאמר מערכת

13..... מלחמה על ה' ועל משיחו ❁ הרב דב ליאור • האם עלינו להיות שותפים בלחימה למרות המחלוקת המוסרית והפוליטית? • מהו המינימום של הגבול הצפוני של הארץ? • שו"ת עם הרב ליאור • על השגחה ועל בלעם •

20..... משה קיבל מוסר בסיני ❁ הרה"ג זלמן נחמיה גולדברג • מה המקור להתנהלות מול אזרחים במלחמה? • כיצד התייחס רבינו ירוחם ממיר למוסר של גויים? • הגרז"ן על מוסר יהודי ועל פיקוח-נפש •

23..... על חבל הארץ הלבנוני ❁ הרב יעקב אריאל • מתי נוצר הגבול הנוכחי עם לבנון? • האם מותר להרוג אזרחים בשעת מלחמה? • הרב יעקב אריאל על סיני, על מוסר ועל איסלאם •

31..... בין תשובת היחיד לתשובת הציבור ❁ הרב דוד חי הכהן • האם למדיניות של ממשלה יש מעמד של "חטאת ציבור"? • מה ההבדל בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה? • הרב דוד חי הכהן על רוח ועל חיי בשר •

37..... הושענא טוב הלבנון ❁ הרב חיים שטיינר • אילו שבטים התיישבו בשטח לבנון? • מה נשאל הרב קוק ע"י חוקר תנ"ך ידוע? • הרב שטיינר על מצוות כיבוש הארץ בלבנון •

47..... פגישות בשעת מלחמה ❁ הרב שמואל אליהו • המגע עם אנשים מספר את סיפור המלחמה מזוויות שונות • הרב שמואל אליהו על פגישות, על עול ועל בראשית •

51..... "בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא" ❁ הרב יהושע כ"ץ • מהי "מחלת הישות"? • עם אלו נסיונות מתמודד דורנו? • הרב כ"ץ על החצנה ועל תפילת הירושלמי •

61..... תשובת השנה ❁ הרב ישעיהו מייטליס • מהם שני הרגלים של חודש אלול? • מה פירוש "שופר גדול"? • הרב מייטליס על פקדונות ועל גאולה רוחנית ופיזית •

66..... הרב דני איזק **אין הדבר תלוי אלא בנו** מה ההקבלה בין התשובה האישית לתשובה הלאומית? • מה בין אלעזר בן דורדייא לשמרים? • הרב איזק על הכוחות הישראליים ועל מאמינים אמיתיים •

70..... הרב בניהו ברונר **דרכי תשובה בארץ-ישראל** מה ההבדל בין תורה לתפילה? • מה בין דוד למשה? • הרב ברונר על דור סגולה ועל תשובה מתוך לחימה •

78..... הרב שמחה שטטנר **העי"ן קודמת לפ"ה** מה הפגם הגדול בעדות שקר? • מהו שורש הקלקול לפי מגילת איכה? • הרב שטטנר על מלחמת ברירה ועל שכל ישר •

84..... **שיח לוחמים**

88..... **השיבה הביתה סיפור תשובה**

מאמר מערכת אלול תשס"ו

ההכנה

לתשובה

הכללית

היא קול

השופר,

המאסף

לכל

המחנות

הראי"ה קוק,
לוח "ארץ
הצבי"
אלול
תרע"ד

"אתם מבקשים ממני ברכה? אמר הרב ליון, 'מה אני יכול לברך? הרי אתם זכיתם שאביכם יושב עכשיו בשמים עם הצדיקים, רבי עקיבא וחבריו שנהרג על ידי הגויים, מי אני לעומת רבי עקיבא שאוכל לברך אתכם?' בכל זאת הניח הרב ידיו על ראשו של אביחי וברך אותו בלחש.

אביחי הרגיש שמגע ידיו המלטפות מנחם אותו ומעודדו: אבא יושב עם רבי עקיבא!

אמא מחתה דמעה ושניהם יצאו מבית הכנסת מעודדים ומחוזקים" (מתוך דורון והטרקטורון מאת שלה שורשן).

מה נאמר אחרי מיתתם של קדושים שמתו על היותם יהודים? מה נספר על גבורתם של הלוחמים על קיומו וכבודו של עם ישראל? יזכרם א-לוהינו לטובה עם שאר צדיקי עולם וינקום דם עבדיו השפוף.

אנו מתבוננים על האירועים שעברו עלינו – מצד אחד על עם ישראל בגבורתו ובתפארתו, ומצד שני חולשת ההנהגה המדינית, הצבאית והתקשורתית. מצד אחד מסירות נפש, חברות, רצון קדוש, נכונות להילחם על כבודו של עם ישראל, ומצד שני רפיסות, פטפטת ריקנית ומסובכת, אימוץ מוסר מעוות.

העיניים רואות את עם ישראל רוצה להתנער מעפר, לחזור לעצמו, אך החולשה שהחלישו אותו שנים של תרבות מנותקת מתורה, אימוץ נורמות שאינן יהודיות, קבוצות אנשים הפועלות כנגד העניין היהודי – כל אלו נותנים את אותותיהם!

התיקון הנדרש הוא עמוק, יסודי, אבל מאמינים אנו כי בוא יבוא.

בחוברת זו נגענו בענייני השעה, בנושאים של תשובה ובמלחמה שנערכה בצפון. נגענו בתשובה מאהבה ויראה, בקשר בין גאולה לתשובה, בתשובת היחיד ובתשובת הכלל.

בנושא המלחמה נגענו במוסר הלחימה, בדרישה היסודית לחזור לכל חלקי הארץ, בשותפות עם צה"ל שאחרי הגירוש וביחס לאומות העולם. הוספנו ראיון עם מילואימניקים שלחמו בלחימה בלבנון.

לפני כ-200 שנה נחרבה רוב העיר צפת ברעידת אדמה גדולה. שמענו מתלמיד חכם מבוגר, שמובא בחתם סופר ביחס לרעידת האדמה, שזו תביעתה של ירושלים על כך שמרכז התורה לא נקבע אלא בצפת. האם גוש-קטיף וצפון השומרון תובעים את עלבונם?

השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך

המערכת

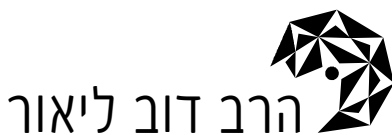
מלחמה על ה' ועל

משיחו

האם עלינו להיות שותפים בלחימה למרות המחלוקת המוסרית והפוליטית? מהו המינימום של הגבול הצפוני של הארץ? שו"ת עם הרב ליאור על השגחה ועל בלעם

מה היחס של חבל ארץ לבנון לארץ-ישראל?

לצערנו הרב לא שמענו מאף אחד מכל הגורמים הרשמיים שיגיד שחבל ארץ זה הוא חלק מארץ-ישראל. יתירה מזו, הם הזדרזו להודיע מראש שאנחנו נכנסים לא על-מנת

להישאר, ואין לי ספק שזה נגד תורתנו הקדושה. חבל ארץ זה ודאי שייך לעם ישראל, זוהי נחלת נפתלי. בשו"ת מהרי"ט מסביר אחד מגדולי חכמי ספרד, לפני כ-500 שנה, את

המשנה במסכת שביעית, שאומרת עד איזה מקום בארץ אסור לעבד ועד איזה מקום מותר. כתוב שם עד הנהר, והוא אומר: עד הנהר ודאי אל-קאסמיא. אין ספק שעד הליטאני, לפי שיטת המהרי"ט, זה חלק מארץ-ישראל, ואפילו אם נאמר שעדיין לא נכבש, ודאי זה בגבולות פרשת "מסע" שיש חיוב לכבוש אם יש לנו כוח. הר הנהר זה הגבול הצפוני-מערבי, ויש אומנם כמה שיטות בזיהו המקום, כי לא היינו פה קרוב לאלפיים שנה, והמקומות נשתכחו, אבל לפי דעת כל החוקרים המינימום זה ביירות, ויש כאלה אומרים שזה נהר טריפולי – קצת יותר צפונית, או נמל בניאס, לא בניאס של הירדנים. כמובן שלפי שיטת בעל "כפתור ופרח", הגבול הוא כ-200 ק"מ צפונית מראש-הנקרה, אבל אני אומר את המינימום, זאת אומרת עד הליטאני זה התקדש, עד ביירות ודאי שזה שייך לעם ישראל ואם יש לנו כוח אנחנו חייבים לכבוש. חבל שלא מנצלים את הדין הזה כך שמה שאפשר לכבוש יישאר בידי עם ישראל בכל מיני תירוצים, יגידו שזה מקום שמשמש לקן של מרצחים והם פוגעים משם, והאמת שזה שייך לעם ישראל. כלפי חוץ יגידו שיהיו שם 100

רב העיר קריית ארבע חברון, ראש ישיבת ההסדר "ניר", מרבני תנועת "קוממיות"

שנה עד שיתברר שאפשר לשמור על השקט, אבל כמובן שאף פעם לא יהיה דבר כזה. עשו משגה לפני שנים כאשר הסגירו את זה בחזרה.

האם ניתן להגיד שמלחמה זו באה בגלל דבר מסוים?

זאת שאלה כבדת משקל. אנו מאמינים בהשגחה א-לוהית ובשכר ועונש, וגם כשקורה לאדם פרטי אסון או כאב ודאי שצריך לשאול למה זה בא, אצלנו אין דברים במקרה. כל שכן דברים שקורים לכלל ישראל, ודאי שמי שמאמין צריך לשאול את עצמו למה זה בא. הרמב"ם בהלכות תענית בפרק הראשון כותב כי על כל צרה שלא תבוא על הציבור – יש מצווה לזעוק ולהריע ולגזור תענית ולפשפש במעשים ולחקור למה בא עלינו הדבר הזה. מדוע לחשוב שזה בא במקרה? אנחנו לא חושבים ששום דבר בא במקרה בעולם. אצל עמלק כתוב "אשר קרך בדרך". "פרשת הכסף אשר קרהו". אלה עניינים מקריים. אצלנו

עד ביירות ודאי שזה
שייך לעם ישראל ואם
יש לנו כוח אנחנו
חייבים לכבוש, חבל
שלא מנצלים את הדין
הזה

זה נושא של שכר ועונש, כך כתוב בתוכחה בתורה וכך בכל ספרי הנביאים. הנביאים לא באו לחדש מצוות, כל עיקרם של ספרי הנביאים הוא לפקוח את העיניים של הציבור שיבינו מדוע באים האירועים. אין לי ספק שהייסורים הקשים שפוקדים את עמנו במלחמה הזאת, שנמשכה למעלה מחודש, באו בעקבות הפשע החמור לפני כשנה, הגלית היהודים מגוש-קטיף, החרבת ביתם והסגרת חבלי הארץ לידי האויב, ולצערנו הרב הממשלה הזאת מתכננת בהמשך "התכנסות", כפי שהם קוראים לזה. הם רוצים

להתחיל לפנות "מאחזים בלתי חוקיים", כלשונם, לאחר מכן יישובים בודדים, ובסופו של דבר אין ספק שיש להם תכנון להרוס את ההתיישבות ביש"ע. עצם הדבר הזה, לתכנן לעשות דבר עבירה, הוא קטגוריה חמורה בידי שמים ולכן בא עלינו הדבר הזה. הגליה מול הגליה. צבא שהתאמן כשנה וחצי להגלות יהודים ולא להתעסק באימון נגד האויב – התוצאות הן מה שאנחנו רואים היום. יש כאן עונש מן השמים לראשי המדינה, שמכריזים בריש גליה, במאבק שלהם נגד קודשי ישראל, שהם רוצים לפגוע בציבור שלנו. אני חושב

שזאת לא רק בעיה של ארץ-ישראל, בשנים האחרונות יש פה מדיניות להלחם על ה' ועל משיחו, והם מנצלים את הכוח השלטוני של מנגנון המדינה, ומפעילים אותו נגד הציבור שלנו. אם בתקופת הלחימה הזאת משטרת ישראל מחלקת צווי פינוי לכל מיני מקומות, כמו ביצהר, זאת אומרת שהאנשים האלה לא תפסו שאנחנו נמצאים במצב של מלחמה, בכלל לא מקשרים מה שהיה בעבר עם המציאות של היום. יתירה מזאת, חלק מהציבור לא מודע לכך שאנחנו נמצאים במצב של מלחמה, יש מעין אופוריה כזאת. והראיה, הוציאו צו הגליה נגד בחור מאחד היישובים בשומרון, זאת אומרת רוצים לסלק אותו מיהודה ושומרון כי הוא מסוכן לציבור. אני לא יודע לאיזה ציבור הוא מסוכן, אבל ככה אמרו.

כעבור זמן מה הוא קיבל צו 8, אז לכאורה יש פה סתירה – אם אסור לו לצאת להסתובב אז איך הוא מקבל צו 8? הוא פנה לצבא, ודובר צה"ל הודיע שבאמת טעו כששלחו לו צו 8. נמצא שהמדינה חושבת שיותר חשוב להגלות יהודי בעקבות עלילה שהוא מסוכן לציבור, מאשר שיהיה ביחידה לוחמת ויגן גם על אלה שהוציאו נגדו את הצו. זאת אומרת, שלא תופסים באיזו מציאות אנחנו נמצאים. לי אין ספק שזה בא כעונש על הדברים האלה, וכל זמן שהנקודה הזאת לא תתוקן, שהנהגת המדינה לא תבין שיש להפסיק את הרדיפה נגד תורת ישראל ולהפסיק את התכנון להסגרת חבלי ארץ לידי האויב, שזאת עבירה נגד תורתנו הקדושה, שזאת עבירה נגד

אין לי ספק שהייסורים
הקשים שפוקדים את
עמנו באו בעקבות
הפשע החמור לפני
כשנה, הגליית
היהודים מגוש-קטיף,
החרבת ביתם
והסגרת חבלי הארץ
לידי האויב

כל הגישה הציונית, כי הגישה של הציונות היתה לגאול את הארץ וליישב יהודים עליה – כל זמן שהם לא ירדו מזה, אינני רואה פתרון, ומי יודע חלילה אילו דברים עוד אמורים לבוא על עם ישראל כל זמן שלא יתוקן החטא הקדום הזה.

מה דעת התורה לגבי מה שקרוי היום "מוסר מלחמה"?

התורה שלנו מקיפה את ההזדרכות לאדם מישראל בכל חייו הפרטיים, ויש גם הזדרכות בתחום המוסר ששייכים לכלל ישראל. לנקודה הזאת, שנקראת היום "פגיעה בחפים מפשע", יש לנו התייחסות של גדולי ישראל. למרות שבמשך הדורות בגלות עם ישראל אף פעם לא נלחם, ולכן השאלה לא היתה אקטואלית, כמו שאנחנו מוצאים שו"ת בכל ארבעת החלקים של השולחן ערוך, אלה דברים ששייכים להנהגת המדינה, לא היתה לנו ממלכה, ולכן השאלות האלו לא נשאלו. אבל המהר"ל מפראג בספרו "גור אריה" בפרשת "וישלח" מביא את השאלה שהראשונים שואלים, מה היתה ההצדקה המוסרית

**כשעם אחד מתקיף
או פוגע בעם אחר –
מותר לעם המותקף
להגיב גם אם בזמן
הפגיעה הוא פוגע גם
באנשים שאין להם
קשר ישיר עם אלה
שפגעו בראשונה**

שמעון ולוי החריבו את כל שכם, הרי לכאורה משפט המלוכה דיבר על מי שפגע בבת יעקב, אבל מה השייכות של כל יוצאי שער עירו לדבר הזה? איך זה שהם החריבו כרך שלם? את השאלה הזאת שואלים הרמב"ם והרמב"ן, ולכל אחד יש הסברים אחרים. המהר"ל יוצא מנקודת מוצא אחרת. הוא טוען שפה היתה פגיעה מעם לעם, כלומר שזאת לא פגיעה עבריינית של אדם מעם מסוים, זאת פעולה מלחמתית, היות שהוא היה נשיא וכולם הסכימו אתו. והראיה שיעקב ובניו אומרים – אם תימולו ונהיינו לעם אחד, סימן שעד עכשיו אנחנו שני עמים. אומר המהר"ל: בנוהג שבעולם, כשעם אחד מתקיף או פוגע

בעם אחר – מותר לעם המותקף להגיב גם אם בזמן הפגיעה הוא פוגע גם באנשים שאין להם קשר ישיר עם אלה שפגעו בראשונה, והוא אומר שכך זה בכל המלחמות. המחבלים שפוגעים בעם ישראל, יש להניח שהם מקבלים גיבוי מוסרי ואולי יותר גם מהאוכלוסייה. ראינו שבבחירות האחרונות בקרב הציבור הפלסטיני, רוב הציבור הצביע בעבור אותו פלג שנקרא "חמאס", והם הרי בריש גליה לא מכירים בישראל ולא רוצים שום הסכם אתם. בקיצור, הם רוצים שיתקיים הפסוק "לכו ונשמידם מגוי ולא שם ישראל עוד", ולכן למעשה אם אנחנו יודעים למשל שבבית מסוים יש מפקדה או שמסתתרים בו מחבלים, למרות שבאותו בית ישנם גם אנשים שאין להם שייכות ישירה למחבלים האלה – אנחנו

צריכים לדאוג שלא לסכן את החיילים שלנו ולהרוס את הבית כולו באמצעות הפצצה וכיו"ב, זאת היא הרחמנות האמיתית. לא לפגוע באנשים חפים מפשע אמיתיים, אבל להבין שהאנשים שנמצאים שם הם אשמים בעצמם, הם לא היו צריכים להיות שם. בייחוד היום, שגם מודיעים להם מראש שייצאו משם – "דמו בראשו". לפי המוסר שלנו, לא לפי מוסר נוצרי, לפי מוסר של תורה אנחנו צריכים לדאוג שחיילים שלנו, שהם באמת חפים מפשע, והאוכלוסייה שלנו, שבאמת חפה מפשע – שהם לא ייפגעו. אם האויב פתח במלחמה והאוכלוסייה שם אוהבת את זה ונותנת לו את החסות – אז אנחנו צריכים לעשות מה שאנחנו יכולים כדי למנוע. מלבד זה, האמירה שאם הם יורים מתוך מבנה ציבורי או מסגד אסור לפגוע בהם, בגלל שזה מקום קדוש, וצריך לאפשר להם לירות על החיילים שלנו וכו' – לדעתי זו שטות, זה נגד המוסר שלנו. האבנים הן לא קדושות, חיי אדם שלנו הם יותר קדושים, ואם הם יורים ואנחנו לא יכולים לנטרל ולהפסיק את הירי על-ידי כיוון ישיר ויטש לאפשר את הריסת המבנה, יש להשתמש ביתרון שלנו ולמגר את האויב בעזרת חיל האוויר או בדרכים אחרות. אם המלחמה היתה מתנהלת לאור המוסר של תורת ישראל – היינו חוסכים בדם של הציבור שלנו. שמעתי כבר שכמה מבצעים סיכנו חיילים ולא ניצלו את היתרון שיש לנו על-ידי חיל האוויר. זה נגד המוסר שלנו. אולי זה מוסר גוי, אבל אני חושב שגם הגויים לא חיים לאור המוסר הזה, עובדה שלא נכון לעשות דבר כזה.

כמה מבצעים סיכנו חיילים ולא ניצלו את היתרון שיש לנו על-ידי חיל האוויר. זה נגד המוסר שלנו. אולי זה מוסר גוי, אבל אני חושב שגם הגויים לא חיים לאור המוסר הזה

הרבה מאוד שואלים – איך ייתכן שאנחנו שולחים את הבנים שלנו בזמן שהפקודות של הצבא מסכנות את החיילים שלנו, בזמן שיש לנו היכולת למנוע את זה? יש אנשים שאומרים שהם לא רוצים לשלוח את הילדים שלהם, ואני לא יכול להתווכח איתם בצורה ריאליית כי מבחינת הרגש ודאי שהם צודקים. מלבד זה, אחרי שראש הממשלה הכריז שהניצחון על המחבלים בלבנון יאפשר לו לקדם את תוכנית ה"התכנסות", כלשונו, אנשים שאלו: האם אנחנו צריכים להקיז את דמנו ולאחר מכן יגרשו את ההורים שלנו ואותנו מהמקומות שבהם אנחנו יושבים?! אמרתי להם שהם

מאוד מאוד צודקים בטיעון שלהם, אבל היות שהאויבים מבחוץ לא מתחשבים בוויכוחים שיש לנו בתוך העם שלנו, הם רוצים להשמיד את המדינה על יושביה; היות שהם קמו להשמיד את המדינה מעלינו, זה בחינת מה שהרמב"ם מחלק בכמה מלחמות ואומר שאחת מהמלחמות שנקראות "מלחמת מצווה" היא הצלת ישראל מיד הצר שבא עליהם. לכן, עם כל החישובים הלא נכונים שהנהגת המדינה עושה, ברור שהמצב היום הוא מצב של סכנה, ואם לא הציבור שלנו אז על מי אנחנו יכולים לסמוך? לכן אני אומר שזאת מלחמת מצווה, עם כל ההרגשה הלא טובה שמתלווית לזה. ברור שראש הממשלה טעה טעות גדולה

אם תהיה התעוררות לתשובה ותהיה אחדות אמיתית אז נצליח באמת למגר את כל האויבים וישכון שלום אמת

בדברים שאמר, איני יודע מה הסיבה לאמירת הדברים, אולי זאת היתה פליטת פה, ובכל מקרה אמרתי שזאת מלחמת מצווה ואנחנו נאלצים להלחם ולשלם את המחיר של מה שהנהגת המדינה עשתה לפני שנה. גם מי שלא יוצא מתוך נקודה דתית, שזאת ארץ-ישראל ואסור להסגיר אותה לידי האויב, גם מבחינה ריאלית, הרמטכ"ל הקודם אמר שאם יסגירו את החבל הארץ הזה לידי המחבלים זה ייתן להם רוח גבית וכיוון שהם ייווכחו שהם הצליחו במאבק שהם הם ימשיכו גם

בשאר המקומות. ולאחר שהסגירו את השטח ראינו שלא רק שלא היתה הפחתה בהפגזות, אלא היתה בהן אף תאוצה, ועד היום זה המצב. רואים שנעשתה טעות, ואיך אפשר להמשיך פעם נוספת עם אותו הדבר!! אלה דברים שאי-אפשר להבין הבנה ריאלית פשוטה. ברור שנקלענו למצב קשה שהנהגת המדינה דרדרה את המצב הביטחוני למה שהגענו אליו, ועם ישראל כולו משלם את המחיר.

איך עלינו להתייחס להסכם הפסקת האש שבו יהיו חיילי אומות העולם בשטח לבנון?

אי-אפשר לסמוך על אומות העולם. בייחוד צרפת, שמנהלת מדיניות עוינת נגד עם ישראל, והיוניפיי"ל שהיה שם – הרי כולם יודעים שהם היו מעין "חיילי שוקולדה" ושיתפו פעולה עם המחבלים. עד כמה שאני מכיר את המציאות, לא הייתי סומך בכלל על אומות העולם. מתוך הניסיון בעבר – אין לנו לסמוך עליהם, ואם הקב"ה נותן לנו את הכוח אנחנו

19 הרב דב ליאור

צריכים להיכנס ללבנון ולהישאר שם, בין אם יכריזו שזה שייך לנו ובין אם לא יכריזו. למה הם מכריזים שלא?! אנחנו, שמאמינים שזה שייך לעם מישראל, צריכים להכריז בריש גליה; הם, שלא מאמינים – יגידו שמבחינה ביטחונית אנחנו צריכים להישאר עד הליטאני או עד האוואלי – איזה נהר שיגידו – כדי להבטיח את שלום מדינת ישראל.

אנחנו מאמינים שאנחנו מתקדמים בשלבי הגאולה. נתפלל שעם ישראל יתעורר לגאולתו והאומות יעריכו אותו, ואז יתקיים הפסוק שאמר בלעם בנבואה הראשונה: "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". מסביר הנצי"ב בפירושו: הם עם לבדד – אם עם ישראל שומר על ייחודו, שומר על תרבותו – אזי הוא ישכון, יעריכו אותו ויכבדו אותו, אבל בגויים – אם הם רוצים לטשטש את הזהות היהודית שלהם, אם הם רוצים להידמות לגויים – לא יתחשב. זה מה שאנחנו רואים היום. יהי רצון שהדברים האלה יפקחו קצת עיניים, ועם ישראל יתעורר לתשובה, ואם תהיה התעוררות לתשובה ותהיה אחדות אמיתית אז נצליח באמת למגר את כל האויבים וישכון שלום אמת בכל מרחבי ארצנו. והלוואי וזה יהיה בקרוב בימינו.

משה קיבל מוסר בסיני

מה המקור להתנהלות מול אזרחים במלחמה? כיצד התייחס רבינו ירוחם מסיר למוסר של גויים? הגרז"ן על מוסר יהודי ועל פיקוח-נפש

רוצחים לפי כללי הנימוס

גרסינן במסכת עבודה זרה כו ע"א ע"ב: "תני ר' אבהו קמיה דרבי יוחנן העכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין, אבל המינים והמסורות והמומרים היו מורידים ולא

הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג

מעלים וכי..."
ושאלו שם
בתוסי ד"ה ולא
מורידים וז"ל:

"וא"ת הא אמרינן במסכת סופרים (פט"ו) כשר שבכנענים הרוג? וי"ל דבירושלמי דקידושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה. ומביא ראייה מויקח שש מאוד רכב בחור. ומהיכן היו? מהירא את דבר ה'..."

וחזינן מהכא דבשעת מלחמה משתנה הדין של העכו"ם להריגה, וכל זה מחשש רדיפה ופיקוח-נפש של ישראל בשעת המלחמה. אם כן מפורש שאין לרחם על האויבים בזמן המלחמה, להגן על חייהם או רכושם (כדמבואר מהראיה בזמן יציאת מצרים). וכבר ידוע המעשה הנורא בשיירת הל"ה, וכל העניין נגרם מרחמנות על רועה צאן "תמים".

צריך לדעת שכל ההיתר של המלחמות שלנו (עזרת ישראל מיד צר) הוא פיקוח-נפש של ישראל, ולשם כך משתנים דינים מזמן רגיל, שכן בזמן מלחמה אנו מצווים לסכן את נפשנו למען אחרים, למרות שבזמן רגיל אין חיוב כזה, ואפילו בספק סכנה לא ברור שאדם חייב להכניס עצמו למצב של סכנה בעבור אחרים. אבל במלחמה, בגלל פיקוח-נפש הכללי, על זה אנו מצווים, ואם כן מהיכא תיתי לסכן חיי חיילים בעבור האויבים או רכושם, כשזה סותר את כל מגמת המלחמה?

לשעבר דיין בית הדין הרבני הגדול ירושלים

21 הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג

יש להוסיף על כך שכל המושגים הללו של אויבים "חפים מפשע" ו"מוסר מלחמה" לקוחים מהגויים. אין כאלה מושגים בש"ס שלנו, ואין לנו ללמוד מגויים ענייני מוסר. מוסרם הוא מוסר אנושי המשתנה אחת לכמה שנים לפי אופנה ואין לו ערך.

ברטנורא, בראש מסכת אבות, כתב כך: "משה קיבל תורה מסיני – אומר אני, לפי

שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצווה ממצוות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם גם כן חברו ספרים כמו שבזו מליבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו 'משה קבל תורה מסיני', לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכתא לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני".

לא שמענו שהטייסים שהפציצו את הבונקר של הצורר הגרמני ימ"ש במטרה להורגו הוכרזו על-ידי מאן דהו כפושעי מלחמה בגלל שבאותו הזמן שהתה לצדו בבונקר פילגשו אווה בראנד, שהיתה "אזרחית חפה מפשע". ברור אפוא שלכל ה"מוסר" הזה אין כל ערך.

שמעתי מעשה מר' ירוחם, המשגיח ממיר, שפעם בא אליו תלמיד שמוצאו היה מגרמניה והיה התלמיד מתפעל מהנימוס הגרמני, שהיה כביכול מביע ענווה בזה שהם לא היו עונים בדרך החלטית על שאלות שנשאלו אלא בסגנון של שאלה חוזרת. ר' ירוחם לא התפעל ממוסרם של הגויים וענה שאין לנו ללמוד מהם שום דבר. התפלא התלמיד מאוד על תשובתו. לימים פרצה מלחמת העולם ואותו תלמיד נלכד ברשתם של הנאצים, וגרמני אחד קטע לו את היד תוך כדי שהוא שואלו ב"נימוס גרמני" בלשון שאלה "האם אין זה מה שראוי לקרות?" אז הבין אותו תלמיד מדוע לא התלהב ר' ירוחם ממוסרם של הגרמנים. רואים מכאן שכל המוסר היה חיצוני, ללא שם ערך פנימי אמיתי.

וזכורני איך דיברו נכבדות על הצורר סטאלין וכינו אותו "שמש העמים" ו"אביב העמים", וזכורני איך ערכו לו כאן הספדים במותו. ואילו האמת המרה, שכל המהלך הזה

שנתפס על-ידי אנשים ריקים מתורה כ"תרבות" וכ"נאורות" היה כל כולו רשעות ואכזריות לשמה.

אסור לעקור ישוב

לאחרונה, בעקבות מבצע ההתנתקות ר"ל והי' ישמרנו שלא יקרה שוב במבצע ההתכנסות, עולה השאלה מה יעשה חייל שהוטלה עליו משימה לפנות יישוב אזרחי. ודאי שיש איסור לעקור ישוב, אך יש להבדיל הבדלה עקרונית בין פינוי מחשש אמיתי של פיקוח-נפש של המתיישבים או החיילים למצב שבו אין פיקוח-נפש. אם היישוב או המוצב הוקמו במקום שאי-אפשר להחזיק בו מבחינה צבאית, ולדעת המומחים (הבלתי משוחדים) יש לפנותו, כמו בזמן מלחמת העצמאות שהתושבים בגוש-עציון התעקשו לא להתפנות, למרות שאי-אפשר היה להחזיק את המקום, והתוצאות העגומות של הטבח האכזרי ידועות לנו, במצב כזה עליהם להתפנות.

אבל במצב שהיה כמו בהתנתקות, שבו לא היה שום פיקוח-נפש, ולהיפך – עינינו הרואות שמהלכים מסוג כזה רק מקלקלים את המצב יותר ויותר, הרי שזהו פשע בפני עצמו אפילו רק מבחינה ביטחונית. בהערת אגב, יש להתפלא שלאורך כל התקופה של המאבק הציבורי בעניין ההתנתקות, לא שמענו הסברים ענייניים מדוע מהלך כזה טוב ורצוי לעם ישראל, אתמהה.

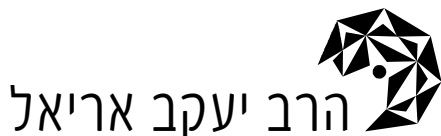
יש לדעת שמהלך כזה הוא עבירה של "לא תחנם", המצטרפת לכל העוולות שנגרמו על-ידי הצבא והממשלה למתיישבים עצמם, ולנושא הכאוב של מסירת בתי הכנסת להריסה. ברור שזאת עבירה ואם כן ודאי שאין להיות שותפים לה. אולם, כאמור, אם יש סכנה אזי האיסור נדחה.

על חבל הארץ הלבנוני

מתי נוצר הגבול הנוכחי עם לבנון? ☉ האם מותר להרוג אזרחים בשעת מלחמה? ☉ הרב יעקב אריאל על סיני, על מוסר ועל איסלם ☉

הבריטים בעד ארץ-ישראל השלמה

הליטאני הוא הגבול של ארץ-ישראל, והוא בעצם המשך של הגליל העליון ובכלל לא לבנון. כך מקובלנו מפוסקים ותיקים, ואני לא נכנס כרגע להשלכות המעשיות של הדבר. יש מסורת עתיקה מהר"ם קלאנטי, מהרי"ט, מזקני הדורות הקודמים, ולפיה זהו הגבול המינימלי, גבולת ההבטחה הם יותר רחוקים. אגב, כשהייתי תלמיד בבית-ספר

יסודי, עוד לפני קום המדינה, בתקופת המנדט הבריטי ותחת פיקוחו, אני זוכר שבשיעור מולדת בכיתה ג' או ד' למדנו שהגבולות של ארץ-ישראל הם הליטאני בצפון עד ואדי אל-עריש בדרום. אחר כך מצאתי שכך אומרים הפוסקים. הקטיעה באמצע הגליל נעשתה בהסכם צרפתי-אנגלי בשנת תר"פ, אחרי האירועים של תל-חי. האזור הזה היה אזור חיץ בין האנגלים בדרום לצרפתים בצפון, והיו כל מיני הסכמים כמו "סייקס-פיקו" ואחרים. בסופו של דבר הבריטים והצרפתים חילקו בין אזורי השפעה, הבריטים עד הגבול של היום – עד ראש-הנקרה, ובזכות טרומפלדור וחבריו הגבול הולך צפונה עד מטולה. בלעדיהם, הקו היה הולך ישר, בלי עמק החולה אפילו. זהו גבול מלאכותי, לא אמיתי, לא טבעי. גם התושבים שיושבים משני עברי הגבול הם אותם סוג אנשים בדרך-כלל. מבחינה פוליטית דרוש, כמובן, שיקול דעת איך לעשות ומתי לעשות. אני מציע לא לדבר כרגע על דברים שלא נשמעים. הקב"ה מוביל את עם ישראל לאן שהוא מוביל אותו. כשתגיע השעה וצריך יהיה לדון בשאלה הזאת, נדע מראש שחיילנו לא נמצאים בחוץ-לארץ. אגב, בצור נהגו לעשות יום-טוב אחד, ואף בצידון היו שנהגו יום-טוב אחד, מכאן שהמקומות האלה הם ארץ-ישראל לכל דבר. המלחמה היא איפוא בתוך ארץ-ישראל. מה שהחיזבאללה עשה זה לפלוש לארץ-ישראל בצורת הרקטות לכל הגליל ולכל צפון הארץ. זאת פלישה, לא משנה

רב העיר רמת-גן, אב"ד למחנות ברמת-גן, נשיא ארגון צ'הר

אם היא רגלית או אווירית, ובתוך הגשר שהוא בנה בחלק הצפוני של הגליל העליון הוא רוצה לחלוש גם על החלק הדרומי של הגליל העליון. אם כן, זאת מלחמה על ארץ-ישראל, והדיפת החיזבאללה אל מחוץ הליטאני מתאימה בהחלט לתוכנית התורנית.

ביקורת מול תותח רועם

צריך להיזהר בלשון, וגם צריך להיזהר מבחינת הזמן. לדעתי זה לא הזמן עכשיו להטיח ביקורות. הביקורת קיימת, וכל בר-דעת יודע איך זה קרה. לא צריך להיות מיסטיקן לראות איך הדברים התגלגלו, זה היה ברור. לא ידענו שזה יקרה כל כך מהר,

אבל זה ברור. אני מציע להשמיע את הביקורת כשהתותח ידום. עכשיו כולם צריכים להיות מלוכדים יחד במלחמה נגד החיזבאללה. לא צריך לעשות מחלוקות וליצור בקיעים בתוך הצבא, צריכים לצאת כעם אחד מלוכד.

יש כאן השתלשלות
מדינית שבעצם
מתחילה ממלחמת

יום-כיפור... אחר כך
האינתיפאדה

הראשונה... אחר כך
באוסלו, אחר כך

הפינוי בגוש-קטיף –
שרשרת של כישלונות

מדיניים בזה אחר זה

אגב, החשבון ארוך הרבה יותר, יש כאן השתלשלות מדינית שבעצם מתחילה ממלחמת יום-כיפור. לא נכון לומר שהכישלון אז היה כישלון מודיעיני כמו שהציבור חושב, שהרי המודיעין ידע שהולכת לפרוץ מלחמה. לא ידעו בדיוק, אבל ידעו ב-90%. בערב יום-כיפור העמידו את הרשתות של כל המילואים על הרגליים, כל הצבא עמד בכוננות ג' – אני יודע מעדות אישית – הטייסים ישבו במטוסים. 24 שעות לפני מלחמת יום-כיפור היה ברור שעלולה

לפרוץ מלחמה. הטייסים כבר עמדו לירות. ב-12:00 בצהריים הם עמדו להפציץ את הריכוזים המצריים, ולהוריד אותם בשעה 13:00. בשעה 14:00 פרצה המלחמה. אני יכול להבין שלא רצו לירות ראשונים, אבל אם היו מגייסים את המילואים לא היתה פורצת המלחמה. למה לא גייסו מילואים? פחדו מה תגיד אמריקה. וכאן הבעיה. 3,000 חיילים, ומתוכם 1,000 שהיו בחזית הדרומית נפלו בגלל שהחליטו לא לפעול. אני לא מזלזל בעזרה המדינית, שמענו שאמריקה לא רוצה לספק פצצות מסוימות כי היא אומרת שהיא לא

רוצה שזה יפגע באזרחים. השיקול כבר לא כל כך מוסרי, אלא שיקול צבאי. את עזרת אמריקה צריכים. צריכים את הוותו שלה, צריכים את הנשק שלה, אין ספק, השאלה מה הגבול. האם היה מותר להפקיר את 1,000 החיילים שעמדו בתעלה בגלל שיקולים מדיניים כאלה? אחר כך היה הסכם קמפ-דיוויד של בגין, שוויתר על חצי סיני, המקום היחידי שהפליטים יכלו להתיישב בו, עכשיו כולם נמצאים בגטו של עזה. זו בושה וחרפה, אנחנו עושים עליהם מצור, הם גדלים בכמות עצומה, אין להם קרקע, אין להם עבודה, אין להם תעסוקה, אין להם אוצרות טבע, אין להם כסף, סגרו אותם.

חיו באשליות. החשבון הוא ארוך מאוד, אבל אני מציע לעשות את כל זה אחר כך.

זה מזכיר לי, להבדיל, את ים סוף – הים מכאן, מדבר מכאן, מצרים מכאן. כישלון אחר כישלון. ומי שבכלל נתן להם אוטונומיה זה בגין, הוא הראשון שהרס יישובים יהודיים, האם הוא לא היה יכול להשאיר אחוז אחד של סיני. אני אומר יותר מזה, עד ואדי אל-עריש הוא היה יכול להשאיר. הוא לא

היה צריך לתת להם את אוצרות הנפט. כישלון אחר כישלון. אחר כך האינתיפאדה הראשונה, המחדל התחיל באבן הראשונה שהערבים זרקו. אני זוכר שנפגעה אז אישה בשם אסתר אוחנה בדרך מבאר-שבע לחברון, ליד דהרייה, נסעה, היא חטפה אבן ונהרגה. אמרו שאבן היא נשק קר, התייחסו לאבנים כאל מקלות. מה זה נשק קר? זה נשק חמור. זה הרג אדם. אחרי האבן הראשונה היה צריך להנחית הנחתה קשה שהם יבינו שכאן הם לא ירימו ראש. שאנחנו מדינה ריבונית, אולם הבלגנו. אחר כך באוסלו, אחר כך הפינני בגוש-קטיף – שרשרת של כישלונות מדיניים בזה אחר זה. אחר כך היציאה מלבנון, את צד"ל הזניחו, ואת המודיעין החלישו, כל הקשרים שהיו לנו שם נחלשו. לא היה סוד שיש להם 20 אלף רקטות מגדלים שונים בתוך לבנון שמגיעים עד מפרץ חיפה. זה היה ידוע לכל בר-דעת. אלו מספרים ששמעתי לפני שנתיים-שלוש. דיברו על זה ברדיו. אולם חיו באשליות. ידעו שכל דבר שיחזק את מה שנקרא "הרוח הגבית" עלול לגרום לכך. החשבון הוא ארוך מאוד, אבל אני מציע לעשות את כל זה אחר כך, אחרי המלחמה.

מוסר מלחמה

אין ספק שסתם אזרח אסור להרוג גם בשעת מלחמה. אין היתר להרוג אזרחים. זה רצח. אבל מלחמה היא לא תנאים סטריליים, לא יושבים בכורסא באקדמיה ויכולים לתת קוד מוסרי. אגב, שאנשי אקדמיה יבדקו קודם את המוסר שלהם בתוכם עצמם, יש שם תחרויות לא פשוטות בינם לבין עצמם, לא אנשי האקדמיה יטיפו מוסר. הקוד האתי, שיסודו באקדמיה, בנוי מתפיסות עולם נוצריות. זה לא קוד מוסרי. נכון, להרוג אזרח –

אין ספק שסתם אזרח אסור להרוג גם בשעת מלחמה. אין היתר להרוג אזרחים. זה רצח. אבל מלחמה זה לא תנאים סטריליים

אסור. אבל שאול המלך, שהלך להלחם בעמלק, אמר לקיני: "סורו ורדו מתוך העמלקי פן אוסיפך עמו". בפסוק הזה מסר לנו שאול המלך את הקוד האתי היהודי – מודיעים מראש לאזרחים שאינם שייכים למלחמה, אזהרה אחרונה. לא שאני אהרוג אותך בכוונה, אלא שכאשר אני אלחם בעמלק אני לא אוכל להבחין בינך לבינו בשעת מלחמה. על זה יש תוספתא מפורסמת בקידושין, שמצטטים אותה בצורה קטועה "טוב שבגויים – הרוג במלחמה", כלומר אסור להרוג טוב שבגויים, סתם גוי אסור וק"ו גוי טוב. אך במלחמה אתה עלול להרוג גוי טוב משום שאתה לא

יכול להבחין. מה גם שיכולים להשתמש בגוי הזה למטרות אחרות. המהר"ל בשמות י"ד מביא את הפסוק שאמרנו קודם, על פרעה שרדף עם הסוסים אחרי בני ישראל. רש"י שם שואל: מניין היו לפרעה סוסים? והוא משיב, מהצדיקים בזמן הברד שהכניסו את כל הסוסים הביתה. יוצא שרכושם של הצדיקים שימש אחר כך לרדוף אחרי ישראל, אולי שלא ברצונם. על זה אומר רש"י, מכאן אמרו "טוב שבמצריים – הרוג". על זה אומר המהר"ל את דברינו, אסור להרוג סתם, אלא שבאמצע מלחמה, מכיוון שאתה לא יכול לדעת במה ישתמש האויב, לכן אין לך ברירה. דבר דומה יש בפרשני רש"י בפרשת וישלח, כתוב על יעקב "וירא וייצר לו" מפני עשיו, וירא – שמא ייהרג, וייצר – שמא יהרוג אחרים. מהם "אחרים"? עשיו לקח עימו 400 איש, ולא כולם היו שונאי יעקב, אלא הם באו כי עשיו לקח אותם. ליעקב היה צר מאוד שכאשר הוא יילחם בעשיו הוא עלול לפגוע באחרים, אבל

הוא היה מוכרח לעשות את זה, הוא היה מוכרח להתגונן. היה צריך להרוג, כי הבא להורגך השכם להורגו, אלא שהוא הצטער על כך שהוא נאלץ להרוג את מי שלא צריך.

לרב ישראלי יש מאמר ארוך ומפורסם על תקרית שהיתה לפני למעלה מ-50 שנה בארץ ונהרגו בה אזרחים בלי כוונה, והיתה שאלה אתית. מאמרו של הרב ישראלי פורסם בעמוד הימיני סימן ט"ז, והוא מקיף בו את הנושא מכל צדדיו. מי שרוצה ללמוד מה הקוד האתי של צבא הגנה לישראל שילמד את המאמר של הרב ישראלי. המסקנה ברורה: כשאין ברירה ואתה נלחם נגד מי שמסתתר מאחורי נשים וילדים והזהרת ואמרת שייצאו והם נשארים במקום – דמם בראשם. להגיד מראש שכל מקום שעלולים לפגוע באזרח אין לפגוע במחבל – זה לא נכון. בפרט כשזה מסכן חיילים. אם חיילים נמצאים בסכנה בגלל זה – מי התיר? מי התיר לסכן חיילים בגלל קוד אתי מזויף?

או"ם שמום

פוליטיקה היא לא המקצוע שלנו, אנחנו רבנים. איננו מתערבים בפוליטיקה, אך מותר לנו ללמוד מההסטוריה. מאז הסכם החלוקה, מהרגע הראשון שהתחילו כאן בארץ לעלות כל מיני רעיונות, תמיד הכניסו את אומות העולם כחלק מהתוכנית. בחלוקה של לפני 60 שנה, ירושלים היתה צריכה להיות עיר בין-לאומית. מה יצא מזה? גורנישט. האו"ם לא ביצע את החלטותיו, ירושלים הושמה במצור והופגזה למרות החלטת האו"ם. אחר כך הקימו את מנגנון משקיפי האו"ם, זה קליפת שום שלא שווה מאום, וכולה מלאה מום. הם היו צריכים להשקיף ותמיד דיווחו לרעתנו. אף פעם הם לא היו אובייקטיביים. זה היה האו"ם. זה הגיע לשיאו כאשר נאצר פלש לסיני, האו"ם קיפל את הדגל וברח, לא עצר, אפילו לא העיר. רק קם והלך. כל מקום שעשו אתם הסכם – זה החזיק מעמד כקליפת שום אבל אף פעם לא פתר את הבעיה. יוניפיל בלבנון לא מנע את חטיפת החיילים, היום הגענו למצב שאנחנו יכולים לוותר על זה? אמרנו קודם שאמריקה לא רוצה לספק נשק, וזה אגב מה שעשתה אמריקה גם במלחמת יום-כיפור. כשקיסינג'ר בא והתנה את גבולות המלחמה, הוא לא נתן לנו לנצח לא את הסורים ולא את המצרים. זה היה התנאי שאמריקה הציבה אז. אמרתי כבר קודם, שלא גייסו מילואים בגלל הפחד מפני מה שאמריקה תגיד. מדינת ישראל קיימת 60 שנה, ולצערנו אנו זקוקים כל פעם לעזרת הגויים, ולא יכולים לצאת נגדם. אין לנו מספיק כוח לצאת נגדם, למרות שאיננו יודעים מראש שמה שנעשה אתם לא

שווה כלום. אבל מצד שני יש שיקולים שרק אנשים ביטחוניים ומדיניים בעלי סמכא יכולים לשקול. לפעמים השיקול של המדינה – ואני לא פוסל אותו על הסף – הוא הרצון להרוויח שקט. אבל זה בתנאי שיהיה שקט אמיתי ולא שקט מדומה. בשש השנים האחרונות זה היה בלוף, זה לא היה שקט. היה ברור שהם מצטיידים ומסכנים את קיום המדינה. אגב, טעות דומה היתה במצרים, היה הסכם הפסקת אש אחרי מלחמת ששת הימים והם קידמו את הטילים ושתקנו, וכתוצאה מזה אחר כך פרצה מלחמת יום-כיפור.

אם יש הסכמים בין-לאומיים, בבקשה, שיעמדו עליהם עד הסוף. אולם, אנחנו מכירים את עצמנו, כשההסכמים מופרים אחר כך אנחנו לא עומדים בו – כל רוק שיוקרים לעברנו זה כטיפת גשם, רק כשאנחנו נשטפים בברד של פצצות אז אנחנו נזכרים שטעינו.

אני לא אומר שבכל דבר צריך ללכת עם הראש בקיר. אבל קצת יותר תקיפים, קצת יותר חוט שידרה, קצת יותר גאווה, קצת יותר ביטחון.

אני לא יכול להגיד למדינאים מה לעשות. בכלל, מבחינה רעיונית, כל דבר שבו אומות העולם מעורבים – סופו כישלון. חבל על הזמן. אבל מה לעשות, לפעמים מדינאים עומדים במצב של אין ברירה ונכנעים, ומגיעים להסכם. אין ספק שאם מדינאים היו יותר חדורים באמונה, יותר חדורים באידיאלים – היינו עומדים ביתר תוקף. כל הכישלונות של מדינת ישראל ב-30 השנים האחרונות היו בעקבות מדינאים כושלים, שראו רק לטווח קצר ולא היו חדורי אמונה לראות לטווח רחוק. אני לא אומר שבכל דבר צריך ללכת עם הראש בקיר. צריך להיות ריאליים. צריך לעשות שיקולים מדיניים. אבל קצת יותר תקיפים,

קצת יותר חוט שידרה, קצת יותר גאווה, קצת יותר ביטחון. קצת, לא הרבה. כולם, לכל אורך הדרך, מבגין ועד היום, כולם נכשלו. מימין ומשמאל. גם ביבי ויתר, עשה טעויות. שלהבת פס נרצחה בגלל שהוא ויתר על גבעות בקריית-ארבע. דיברו שיינתנו להם 9% ונתנו פי שניים. צריך לדעת, אנחנו תמיד נמצאים בלחצים. אמנם אי-אפשר לוותר לגמרי על עזרת אומות העולם, עזרה צבאית, כלכלית, מדינית. אבל צריך קצת יותר נחישות, קצת יותר חוט שידרה. וזה נובע מחוסר ראייה היסטורית של עם ישראל. לראות מה עברנו. צריך לראות את השנים האחרונות, לראות מה עשינו כאן, ולקבל קצת יותר אמונה

שהקב"ה אתנו. אנשים שרואים לטווח קצר ולא רואים את המכלול הגדול – אין להם את כוחות הנפש לזה.

טרור בשם א-ל מזויף

המלחמה הזאת היא מלחמה שונה מכל המלחמות. מציגים אותה כמלחמה נגד כנופיות טרור ולא נגד מדינה. לבנון היא משענת קנה רצוף ולא מדינה ריבונית. אין סיכוי שהיא תעשה משהו מכוח עצמה, היא שבויה בידי סוריה ובידי החיזבאללה. הפעם יש לנו עסק עם אנשי אמונה, והציבור לא תופס את זה וגם המדינאים לא תופסים את זה. הם מאמינים באמונה מסוימת, אמונה מסולפת. שימו לב למלים חיזבאללה, נסראללה – הכל בשם א-ללה, הם באים בשם א-ללה. זה המסר שלהם, הם לא נלחמים בשביל מדינה, הם אינם נלחמים על טריטוריה. הם באים בשם א-ללה. המשמעות היא, שהאיסלאם הרדיקאלי מתוך אמונה באל אחד סבור שצריכה להיות אמונה אחת וכל העולם צריך להאמין בה, כל העולם צריך להיות מוסלמי. בלב האיסלאם, מבחינתם, פה במזרח התיכון,

הם באים בשם א-
ללה נגד מדינת
ישראל. זה המסר
שלהם, לכן, צריך
לדעת שאנחנו באים
לעולם בשם ה' א-
לוהי ישראל

יש משהו חריג שמאיים על האיסלאם, האיום הוא כפול – מצד אחד, דתי – עם ישראל מאמין בתורת משה ולא קיבלנו את תורת מוחמד. אולם, הדבר החמור יותר מבחינתם, הוא דווקא כלפי הציבור החילוני יש להם טענה קשה. שאנו מביאים לכאן, למזרח התיכון, ללב האיסלאם, את תרבות המערב. המלחמה של האיסלאם הקיצוני בשנים האחרונות, מ-11 בספטמבר, היא נגד אמריקה, כי אמריקה היא העוצמה והמעצמה הטכנולוגית שמביאה גם תרבות מערבית. אמריקה היא ראש הגשר ולכן הם נלחמים בתרבות המערב. זה מאיים על משפחותיהם, מאיימת

על האיסלאם, מאיימת על האמונה שלהם. אמריקה אומנם תומכת בנו, אנחנו נתפסים כשליחי אמריקה. זה מחריף את הבעיה. זה מוסיף שמן למדורה. אנחנו צריכים להבין שזאת מלחמה על ה' ועל משיחו. עם ישראל מביא לעולם את בשורת ה'. זה לא פותר את

הבעיה אתם, אבל זה שאנחנו לא מספיק מבינים את החומרה של הבאת התרבות האמריקנית, תרבות המערב, כאן למקום הזה, זה גורם ללבות את אש השנאה נגדינו, אילו לפחות היינו מקצרים את החזית הזאת. אומנם לא היינו פותרים את הבעיה, אבל היינו מקצרים. היה מקום לשיתוף פעולה עם האיסלאם המתון, שהרי לא כולו רדיקאלי – הוא נמצא באזורים רחוקים יותר – דרום אפריקה, אינדונזיה, ובמקומות אחרים, והוא מוכן לשתף פעולה אתנו בנושאים אחרים. אגב, זה קיים בארצות-הברית ובאירופה לגבי שחיטה וכשרות, האיסלאם עוזר לנו. כי גם הם לא אוכלים חזיר ולא בשר לא שחוט. שהאיסלאם לא מכיר באמונה של ישראל, והוא מצפה שנתאסלם. האיסלאם הרדיקאלי רואה חזית כפולה, גם בגלל שאיננו מוסלמים וגם משום שהוא רואה בנו נציגי תרבות המערב. צריך להתחזק באמונה, וכי הם יילחמו בשם האל ואנחנו רק בשביל אינטרסים?! אלה לא פרופורציות נכונות. אנחנו צריכים לדעת שאנחנו נלחמים בשם ה' א-לוהי ישראל. וא-ללה שלהם הוא לא אלוהי ישראל אלא אלוהי הרצח והשנאה, אלוהי האלימות והכוחנות. זאת לא הבשורה הנכונה של התנ"ך. למרות שכמו שאמרנו לפני כן, בשעת מלחמה מותר להרוג, אבל רק בשביל להתגונן. סתם להרוג אישה וילדים בשם הדת – איפה זה כתוב? ההלכה אצלנו אומרת שאם אתה בא להילחם – אתה צריך להציע קודם שלום, אפילו לעמי כנען. לכן, צריך לדעת שאנחנו באים לעולם בשם ה' א-לוהי ישראל. הם מזייפים את האמונה והאל שהם משתמשים בו הוא לא האל הנכון. זה זיוף, ועל זה צריכים להילחם. בקיצור, צריך להתחזק בתורה ובמצוות, חיזוק פנימי. עם כל המחלוקת בינינו, כרגע דרוש ליכוד פנימי. אני משוכנע שמהמלחמה הזאת נצא בראש אחר. למרות שראש הממשלה עשה טעות חמורה במה שאמר, הן מבחינת העיתוי והן בעצם המחשבה, אחרי מה שקרה צריך לעשות חושבים, לשקול מחדש את המדיניות, להיערך מחדש. אי-אפשר להפטיר כבאשתקד, עברנו משהו. אני חושב שהציבור בישראל, אחרי המלחמה, ייצא מלוכד יותר, יבין יותר שהדרכים שבהן הוא צריך ללכת צריכות להיות דרכים הרבה יותר רוחניות, הרבה יותר אמוניות. המוסר צריך להיות אחר. וגם התוצאות המדיניות יהיו אחרות. זה דורש ליכוד פנימי בתוכנו, בתוך הציבור הדתי עצמו אנחנו נלחמים בינינו על כל מיני דברים קטנים וקטנוניים – זה אומר ככה וזה אומר ככה. צריכים להתלכד יחד, יש לנו מסר לעם ישראל. לעולם. לכן אני מאמין שנצא מהמלחמה הזאת חזקים יותר, מגובשים יותר, מאמינים יותר, מוסריים יותר, בתנאי שנעשה את העבודה כמו שנחוץ.

בין תשובת היחיד

לתשובת הציבור

האם למדיניות של ממשלה יש מעמד של "חטאת ציבור"? מה ההבדל בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה? הרב דוד חי הכהן על רוח ועל חיי בשר

גם צדיקים לוקים בעוון הדור

במסכת עבודה זרה נאמר: "אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראויים לאותו מעשה... אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו

כלך אצל יחיד ואם חטאו ציבור אומרים להם לכו אצל ציבור", ולמדנו שישנה הקבלה בין תשובת הציבור לתשובת היחיד. וניתן ללמוד מכאן מן הפרט אל הכלל. אומנם

הרב דוד חי הכהן

צריך להזכיר כי במושג "חטא הציבור" אין המשמעות חטאם של רבים מן הציבור, וממילא אין תשובת הרבים נחשבת לתשובת הציבור. כך נאמר בהלכות שגגות לרמב"ם, כי אם חטאו רוב הציבור שלא על-פי הוראת בית-דין, אין כאן חטאת הציבור המובאת על-ידי הסנהדרין, אלא כל יחיד ויחיד חייב לכפר על עצמו כחטאי היחיד. חטא הציבור הוא דווקא כשנעשה על-ידי הוראת בית-הדין ועשו רוב הקהל על פיהם. כמו כן נזכר בדברי הרמב"ם כי אין חטא הציבור אלא דווקא כשנעשה על-ידי יושבי ארץ-ישראל, ודין יושבי חוץ-לארץ כיחידים לעניין זה, בהמשך דברי הרמב"ם מובא כי תשובת הציבור תלויה בהכרת החטא על-ידי בית-הדין.

לכאורה בימינו, שזה זמן רב שאין לנו בית-דין של תורה שעל-פיו ייצאו ויבואו כל ישראל, בטל דין זה של חטא הציבור, כי להחלטות הכנסת והממשלה אין סמכות של תורה והנהגה שכלל בני ישראל חייבים לשמוע בקולן אם לא משום דינא דמלכותא דינא. אמנם נאמר בחז"ל (גיטין פח) כי לא גלו עשרת השבטים עד שעבדו עבודה-זרה על-פי שבעה בתי-

ראש מוסדות "אורות התורה" בת-ים, מרבני תנועת "קוממיות"

דין, והכוונה לבתי המלוכה שמשלו במלכות ישראל. וכן נאמר בעזרא כי הקריבו באי הגולה 12 חטאות לכפר על עבודה-זרה שעבדו 12 השבטים, והרי לא נעשו חטאי השבטים על-פי בית-דין כיון שמלכי ישראל המנהיגים את העם עבדו עבודה זרה, אלא מכאן שאם העם מקבל את סמכות ההנהגה יש לזה גדר חטאת ציבור ולא חטאת יחידים. ויש בזה קולא וחומרה. מצד אחד, רוב היחידים שנכשלו פטורים מעונש והאשם מוטל על ההנהגה, ולכן די בקורבן ציבור לכפר על כל הקהל ואין צורך בתיקון פרטי של כל אחד ואחד. מצד שני, אם החטא נתלה בציבור כולו עלול להיות ח"ו שמן השמים יהיה עונש קיבוצי לכל הציבור, אף-על-פי שבין הלוקים יהיו כאלה שלא נכשלו בחטא באופן אישי, וכך יש להבין את כל עונשי הגלות שהוטלו על דורות ישראל כעונש קיבוצי, ומה שנענשו בגלות אותם דורות שלא נכשלו בחטאי החורבן כבר אמרו עליהם חז"ל כי כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. ויש להקשות על כך, שהרי נאמר בברכות כי כל מי שיש בו דעה מעלה עליו הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיו, ואם כן בוודאי שהיו בכל דורות

ישראל גדולי דעה שלא נפגמו בחטאי הציבור, ומדוע לקו גם הם בעונשי הגלות? אלא מכאן שכאשר הציבור נענש לוקים גם הצדיקים המיוחדים, בעוון הדור. אמנם יש בזה גם לטובה, כי בתשובת הציבור זוכים גם היחידים שאינם ראויים מצד עצמם.

**כאשר הציבור נענש
לוקים גם הצדיקים
המיוחדים, בעוון
הדור. אמנם יש בזה
גם לטובה, כי
בתשובת הציבור
זוכים גם היחידים**

אומנם יש לזכור כי על-פי האמור ברמב"ם בהלכות שגגות אין חטא הציבור נחשב באותה חומרה, אלא אם כן כל חברי בית-הדין הסכימו לחטא וכל הציבור החוטא שנכשל קיבל את דעתם ללא עוררים. בזמננו ב"ה חלק גדול מן הציבור נשמע להוראות גדולי תלמידי חכמים שבדור שהודיעו מפורשות כי החלטה

להרוס את גוש קטיף ולמסרו בידי אויבינו היא עבירה גמורה על חוקי התורה ואין לה תוקף. ציבור גדול השתתף גם במחאות ובהפגנות כנגד אותה החלטה, וברור על כן שאין משמים דין גמור חלילה על כל עם ישראל ה' יצילם.

תשובה מאהבת עצמו

עוד נאמר בעניין התשובה (יומא), כי שני מיני תשובה הם: תשובה מיראה ותשובה מאהבה. על החילוק שבמעלתם נאמר כי בתשובה מיראה נעשים זדונות כשגגות ובתשובה מאהבה נעשים זדונות כזכויות. בטעם ההבדל בין שתי התשובות יש לברר מדוע אין

התשובה מיראה מכפרת כפרה גמורה, והרי סוף כל סוף תיקון השב את כל הטעון תיקון והתחרט על העבר, עזב את החטא ושב בתשובה שלמה בקבלת העתיד עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטאו. כי אם חיסר אחד מתנאי התשובה אין הפגם בכוונת התשובה אלא בחיסרון מרכיבים של התשובה. בהסבר הדברים נאמר כי השב מיראה איננו שב באמת בגלל הכרתו בקלקול מעשיו וברשעת מרידתו, בתורה ובמי שנתנה. כל תשובתו באה לאחר שהכיר כי ברשעת מעשיו קיבל את עונשו וקשה עליו סבל העונש לאין ערוך מהנאת החטא, ועל כן הבין שטעה בחישוב ועליו לשוב מחטאו ומדרכו הרעה אם הוא חפץ חיים. אבל עדיין אין הוא

השב מיראה מבין
במקצת עד כמה
החטא מכוער והוא
מכער את החיים
כולם בסבל שהוא
מושך אתו מבין כי
דרך ה' היא המביאה
עימה את החיים

מכיר שעשה רשע כנגד מלכו של עולם שנתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו והוא המלך החפץ בחיים וכיסאו נכון במשפט ובצדקה. אותו השב מיראה לא שב מהעמדת הצלחתו במרכז מחשבתו ומגמת חייו, ובמקום זה הבין שאין טוב כאהבת התורה וקבלת עול מלכות שמים, אדרבא, כל תשובתו היא מאהבת חייו הפרטיים ומדאגתו לנעימותם הוא נוהג במעשים שישמרו על היקר לו ועדיין איננו יודע שהאמת והצדק יקרים מחיי הגוף וממנעמי עולם החומר. על כן מעשיו נחשבים לשוגג ולא למזיד, כי טעה בחשבון מעשיו ובכדאיותם.

ולכאורה יש לשאול כי באמת אין כאן תשובה כלל וכלל, אם השב מיראה שב מחמת ייסורי החטא הוא עדיין לא מכיר באמיתת התורה וטובתה, ומדוע יש לו אפילו כפרה חלקית?

יש להשיב על כך על-פי דברי חז"ל (בבא בתרא) שאמרו כי הוא יצר הרע, הוא השטן והוא מלאך המוות. וכפי שאמר הנביא: תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחו. כלומר, עונש החטא וייסורי העוון הם ביטוי והוצאה לפועל של הרשעה ואינם דבר חוץ ממנה. אם כן ההכרה בסבל הייסורים המכוערים היא הכרה חלקית במאיסת הרע. אלא שהרע בכללותו כולל טומאה וסבל הן בנפש והן בגוף, ועיקר הקלקול והפגם הוא בנפש, שהיא עיקר ועצם האדם, ומטומאת הנפש נמשך המשך אל הכלים שהם חיי הגוף וגם הם סובלים את ייסורי העוון. ומכאן נודע כי גם השב מיראה מבין במקצת עד כמה החטא מכוער והוא מכער את החיים כולם בסבל שהוא מושך אתו. וכן השב מיראה מבין כי דרך ה', שהיא דרך התורה, היא המביאה עימה את החיים ואת הטוב. אומנם יתר עליו לשבח השב מאהבה, שהוא מכיר בטוב הכולל את נשמת החיים ואת הופעתם יחד כשם שהוא יודע עד כמה מעכב העוון את הופעת אור הנשמה מבית ומחוץ. בכוחה של הכרה זו לרומם את כל המעשים הקשורים אל השב והם מתרוממים לפסגת הטוב ומתחברים אליו ואז כוחם כזכויות ממש.

חטאי ההנהגה הכשילו ציבור שלם

עתה נבוא להתבונן במה שנוגע לנו בתשובת השנה הן בחטאות הציבור והן בחטא היחיד. בשנה הקודמת נעשה חטא ציבורי. בכוח הציבור, לעיני עם ועדה, בהחלטת ממשלה ובגיבוי הכנסת ולמרבה הצער גם רבנים שקבעו בדיבור או בשתיקה כי החלטת ממשלה וכנסת חשובים יותר מחוקי התורה, הן בין אדם לחבירו והן בין אדם למקום, נעקרו בכוח הזרוע אלפי יהודים מבתיהם ורכושם ונוף גידולם, ונזרקו ביד חזקה בידי צבא העם

הרוח הפצועה של
צבא עוקר אחים לא
יכולה לתת כוח מוסרי
לשריון ולמטוסים,
ובלעדיהם גם משמים
לא נראית אות לטובה

ומשטרת העם אל מקומות שונים בארץ. בתיהם נהרסו עד היסוד בצידוד כבד שמפעיליו קיבלו תוספת שכר על ההריסה על חשבון משלמי מסים, בין אם אותם משלמי המסים הסכימו לכך ובין אם לא. ולאחר כל אלה נמסרו כל אותם יישובים הרוסים לידי שונאי העם הגרועים ביותר לשם "ישלום" שאותם שונאים אפילו לא טרחו להבטיח בפיהם. מעשי הפשע נעשו על-ידי רבבות חיילים שמונה להם רמטכ"ל חדש, שהכריז כי משימת העקירה היא

המשימה הלאומית החשובה ביותר שהוטלה על צה"ל במשך שנים. רק שנה אחת עברה מאז, ומה קרה בינתיים? ראש הממשלה הקודם, שזכה משמים לכוחות נפש עצומים יחידים במינם, בעזרתם זכה קודם לכן לעשות טובות רבות לישראל והפעם השתמש בכל כוח הקטר שבו להרוס עד היסוד את יישובי ישראל בהבטחה שבקרוב יהרוס יישובים נוספים, קיבל מכה ראשונה באזהרה, וכשהמשיך והודיע שאיננו שב בו ממחשבת העקירה נשללו ממנו כל כוחותיו והוא שוכב למעלה מחצי שנה כאבן שאין לה הופכים. אדמות העקורים נהפכו לבסיסי מחבלים וכל יישובי הסביבה החלו לחוש את מוראות עקירת יישובי גוש-קטיף על עורם ועל בשרם. אך בזאת לא תמו ייסורי חטא העקירה. מחבלי השלום וה"חמאס" חדרו לארץ הנותרת, הרגו חיילים וחטפו חיילי ישראל כבן-ערובה. הפעם החלו בהנהגת הממשלה להבין שעברו את גבול ההבלגה והחלו בחצי תגובה בניסיון להציל את כבוד חיילי ישראל. אך הכבוד שנפגע לא חזר בקלות. הפעם בא אויב מצד אחר

**האם נזכה שתהיה
תשובה ציבורית לכל
הפחות מיראה אם לא
מאהבה,
שהתשובה תישאר
בלבבות של יחידים**

וחטף חיילים בצפון, ללמד שחטא בקצה אחד של הארץ מאיים על הארץ כולה. הממשלה החדשה, שקמה בינתיים עם אותה בשורה על המשך עקירת יישובים בכוחו של צה"ל, נאלצה להבין שלצה"ל יש תפקידים אחרים. כל צפון הארץ הופגז בטילים וקרוב למיליון יהודים נעקרו ממקומם, הפעם בכוח אויב. מאות ואולי אלפי בתים נהרסו, רכוש רב הושחת ועלה באש, ומי יודע כמה זמן יעבור עד לשיקום מחדש. עשרות נפשות שילמו בחייהם, אזרחים וחיילים, ועדיין לא ברור מתי תהיה סוף-

סוף רגיעה. איננו זוכים לניצחון ישראל, כל זאת למרות הכוח העצום שביד צבאנו, ואחר שניפגעה רוחו בחטא עבירת גוש-קטיף התברר שהכוח תלוי ברוח ולא להיפך. הרוח הפצועה של צבא עוקר אחים לא יכולה לתת כוח מוסרי לשריון ולמטוסים, ובלעדיהם גם משמים לא נראית אות לטובה. אלפים רבים משלמים בעבור חטאי הנהגה שהכשילה ציבור שלם.

אבל אשמים אנחנו

האם נזכה לתשובת הציבור? האם יקומו כל האחראים ויכו על חטא ויאמרו בפה מלא: חטאנו לא-לוהי ישראל שמסרנו את ארצו לפראי אדם, ולבניו ובנותיו, שהרמנו עליהם יד רשע וגזל יחד? ואיפה אותם שאמרו לתלמידיהם שעכשיו צריך למלא כל פקודה, גם אם היא אכזרית, לא אנושית ומרימה יד בתורת ישראל ובארצו הקדושה? האם הם יהיו מספיק אמיצים להודות בטעות, אם אין בכוחם להכיר בחטא, או שבזמן שיאמרו "חטאנו" בסליחות יתכוונו על אחרים ואת עצמם ימשיכו להחזיק כטהורים ללא חטא? ואיפה יעמדו באמירת הסליחות בחודש הרחמים מנהיגי "אגודת ישראל", שבאצבעותיהם העבירו את עקירת היישובים? האם ימשיכו לטעון שעונש העם הוא רק על חילול שבת וצניעות, שהם שייכים לחטאות היחיד? ואם כן, למה נעקרו ישיבותיהם שבחבל הגליל? מדוע נחרבו בתי חרדים בחיפה ובצפת? האם זהו עונש על חטא אחרים ואין בזה גזירה על הציבור שהם חלק ממנו, אם ירצו ואם לא ירצו? האם נזכה שתהיה תשובה ציבורית לכל הפחות מיראה אם לא מאהבה, או שהתשובה תישאר בלבבות של יחידים שבסתר הלב יכירו כדברי אחי יוסף "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו" ולא בושנו ולא חמלנו?

האם יש סיכוי שיקומו אלה שיודו על חטא וימריצו מחדש את בניין גוש-קטיף וסילוק כל הרשעים שלהם נתנו את הארץ במתנת חינוך? האם ימשיכו בתי המשפט לחון את השונאים ולהתאכזר ליהודים? ואולי יסכימו מחדש לתת זכות ביטוי לאלה שחסמו אותם בערוץ-7? לא נעים להגיד כי הדבר לא נראה לעין וכנראה צריכים לברק אור משמים שיאיר את העיניים ויפתח את הלבבות האטומים. האם נזכה השנה לתשובה מאהבה, שתבוא מעצמנו, או שנתפלל לאבינו שבשמים שיפתח לנו דלתות לבב נעולות? רבונו של עולם, הלא גאולתנו מידי אויבינו החיצוניים, אנא גאלנו מאויבים היושבים בפתחי הלב ומחשיכים את השכל הישר, הרי הם מסוכנים לא פחות מאויבים צמאי דם מבחוץ. יתר על כן, הם הנותנים את הכוח לאלה האחרונים. אנא, ריבונו של עולם, כאשר תכלה שנה וקללותיה, כלה נא את האויב מבחוץ ואת קושי לב האבן מבפנים, והפוך את לב האבן ללב בשר כאשר אמרת ביד עבדיך הנביאים. מהרה עננו א-לוהי ישענו. תחל שנה וברכותיה.

הושענא טוב הלבנון

אילו שבטים התיישבו בשטח לבנון? מה נשאל הרב קוק על-
ידי חוקר תנ"ך ידוע? הרב שטיינר על מצוות כיבוש הארץ
בלבנון

התיישבות יהודית בלבנון

למעלה משבעים פעמים נזכרת המלה "לבנון" בתנ"ך. לעיתים כחבל ארץ אינטגרלי
מארץ-ישראל, ולעיתים כמושג מושאל: לריח טוב, למקום פורח, למקום המפורסם
בארזים גבוהים ויפים – ארץ חמדה טובה
ורחבה.

הרב חיים שטיינר

לבנון היתה המקום הראשון שאליו
הגיע אברהם בעברו בארץ. "א"ר לוי בשעה

שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותם אוכלים ושותים ופוחזים,
אמר: הלואי לא יהיה לי חלק בארץ הזאת. וכיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותם
עסוקין בניכוש בשעת הניכוש, בעידור בשעת העידור, אמר: הלואי יהי חלקי בארץ הזאת.
אמר לו הקב"ה: לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת".
נמצא שלבנון היא חלק בלתי נפרד מארץ-ישראל, עוד מימות אברהם אבינו.

בעקבות כיבוש יהושע התיישבו בשטח לבנון השבטים: **אשר** – "למטה בני אשר... עד
צידון רבה... ועד עיר מבצר צור"; **זבולון** – "זבולון... וירכתו על צידון"; **דן** – "וירדוף עד

1. הושע י"ד, ז' "וריה לו כלבנון".

2. נחום א', ד "ופרח לבנון".

3. יחזקאל ל"א, ג' "ארז לבנון יפה ענף, וחרש מצל ונבה קומה".

4. בראשית רבה פרשה ל"ט.

5. בראשית טו, יח

6. יהושע ט, כד

7. בראשית מט, יג

ר"מ הישיבות "מרכז הרב" ירושלים ו"אביב התורה" תל-אביב

דן... אשר משמאל לדמשק⁸; **נפתלי** – "עד דמשק העיר עד הר הלבנון נטלו בני נפתלי".
 גם חלק משניים וחצי השבטים נחלו באזור לבנון – "מעבר לירדן יריחו קדמה מזרחה"¹⁰
 ומתרגם הירושלמי "נפק להון תחומא לטור תלגא [=הר השלג] ולחומתא דלבנן [=ולחומת
 לבנון]...".

לאורך תקופת המלכים אנו מוצאים שלטון רצוף של ישראל בשטחי לבנון: דוד
 הקהיל את כל ישראל "עד לבוא חמת"¹¹, וכן שלמה הקהיל קהל גדול מאד "מלבוא חמת
 עד נחל מצרים"¹² ורדה בכל העבר המזרחי של הפרת¹³ (לבוא חמת מזוהה בתרגומים עם
 אנטיוכיה = אנטקיה, כפי שהיא נקראת היום, הנמצאת ליד טורוס [=הרי] אמאנוס, בקו
 רוחב 36⁰). גם את בית המקדש בנה שלמה בעזרת חומרי בניין שסופקו לו מלבנון. כן היה
 יישוב יהודי בלבנון בימי ירבעם בן יואש¹⁴ ועוד.

בתקופת אחאב אנו מוצאים שהקב"ה מצווה על אליהו לגור באזור הלבנון, "בצרפתה
 אשר לצידון"¹⁵. גם מוצאו של יונה הנביא הוא מצרפת אשר בנחלת שבט אשר, באזור
 צידון¹⁶. בספרי נביאים אחרונים תופסת לבנון מקום נרחב, כגון בדברי הנביא זכריה¹⁷ -
 "והשיבותים מארץ מצרים ומאשור אקבצם, אל ארץ גלעד ולבנון אביאם ולא יימצא להם"
 ופירש במצודות שם "ארץ גלעד - הוא עבר הירדן. ולבנון - זה ארץ ישראל בעבר הירדן
 המערבי. ולא יימצא - לא יספיק להם להחזיק את כולם". יחזקאל בנבואתו¹⁸ מזהיר מפני
 התנהגות סלחנית כלפי תושבי לבנון: "ושילחתי בה דבר ודם בחוצותיה, ונפלל חלל בתוכה

8. בראשית יד, יד
 9. קדמוניות ה', א, כב
 10. במדבר לד, טו
 11. דברי הימים א', יג, ה
 12. דברי הימים ב', ג, ח
 13. מלכים א' ה, ד. ואע"פ שנאמר ששלמה נתן לחירם מלך צור עשרים עיר בארץ הגליל (מלכים א' ט, ז), כבר כתב אברבנאל שם, שלמרות שאסור למסור שטחים
 לאינם יהודים בארץ-ישראל, הוא לא מסר את הערים הללו לריבונותו של חירם, שאז היה עובר על מצוות התורה, אלא נתן לו זכות לנגות בכל שנה חטים
 ושמן מן הערים הללו.
 14. מלכים ב', יא, כו
 15. מלכים א' יז, ט
 16. תלמוד ירושלמי סוכה, פ"ה ה"א
 17. זכריה י, י
 18. יחזקאל כ"ח, כ"ג-כ"ד.

בחרב עליה מסביב וידעו כי אני ה'. ולא יהיה עוד לבית ישראל סלון ממאיר וקוץ מכאב¹⁹ מכל סביבתם השאטים אותם וידעו כי אני א-דני ה'. כה אמר א-דני ה' בקבצי את בית ישראל מן העמים אשר נפצו במ ונקדשתי במ לעיני הגוים וישבו על אדמתם אשר נתתי לעבדי ליעקב. וישבו עליה לבטח ובנו בתים ונטעו כרמים וישבו לבטח בעשותי שפטים בכל השאטים אתם מסביבותם וידעו כי אני ה' א-להיהם".

לאורך כל תקופת המשנה והתלמוד היתה התיישבות יהודית בלבנון. ישבו בה גם גדולי תנאים ואמוראים כמו ר' יהושע בן לוי שישב בגבלא (=גבל, צפונה לביירות)²⁰, ר' חייא בר אבא שהיה מחכמי צור²¹ ועוד.

גם בתקופות מאוחרות יותר קיימת התיישבות יהודית מאסיבית בשטחי לבנון, כפי שמשקף בספרות השאלות והתשובות²² ואף לפני כמה עשרות שנים ישבו יהודים בחצביה²³ ובמקומות נוספים כגון ביירות²⁴.

בלבנון פזורים קברים רבים של יהודים בכל הדורות, כגון קבר זבולון בן יעקב בצידון, אהליאב בן אחיסמך בסוג'וד, שמגר בן ענת בתיבנין ועוד²⁵.

19. המלים "סילון" ו"יקוץ" מוסברות ע"פ הפסוק במדבר ל"ג נ"ה "והיה אשר תותירו מהם לשיכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם, וצרו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה", ובתרגום אונקלוס שם (בתרגום לעברית) "והיה מה שתשאירו מן העמים, יהיו לסיעות ולחבורות הנוטלות נשק לעומתכם, ולמתנות המקיפים ומסובבים אתכם, ויצרו לכם על האדמה אשר אתם יושבים בה". ולצערנו הדברים מתקיימים בזמן הזה.
20. כתובות קיב.
21. תלמוד ירושלמי שבת פ"ב ה"א
22. צור - תשובות הרמב"ם קכ"ד, בית יוסף דיני קידושין סימן י"א ועוד. צידון - ריב"ש שס"א, מהרלב"ח צ"ג, בית יוסף דיני גיטין וגרושין סי' ז', מבי"ט ח"א ק"ח, דרכי נועם אח"ע סימן ל"ב, אדמת אי חלק חו"מ סי' ס"א, ועוד.
23. תבואות הארץ המספר על גבורתם של היהודים בחצביה, ואף על אישה אחת שהתנכל לה ישמעאלי והרגה אותו, וכשבא המעשה לפני השופטים "ויהללו מעשיה".
24. ביירות - רב פעלים ח"ב אח"ע סימן כ', אורח משפט (הרב קוק) או"ח סי' קנ"א, פסקי עזיאל סי' ג', צץ אליעזר חט"ו סי' סה ועוד, צור - יביע אומר ח"ז אח"ע סי' ובצידון ועוד.
25. ספר ייחוס אבות הנביאים תרצ"ז.

מצוות כיבוש לבנון

מצוות כיבוש ארץ-ישראל חוזרת ונשנית פעמים רבות בתנ"ך, ולבנון תופסת מקום מרכזי כחלק בלתי נפרד מארץ-ישראל. כך בפסוק²⁶: "כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה, מן המדבר והלבנון, מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם". והסביר

מצוות כיבוש ארץ-
ישראל חוזרת ונשנית
פעמים רבות בתנ"ך,
ולבנון תופסת מקום
מרכזי כחלק בלתי
נפרד מארץ-ישראל

הרמב"ן: "יהיה גבולכם – שאתם חייבים לכבשו ולאבד משם העמים, כמו שאמר כאן וירישתם גוים גדולים ועצומים מכם...". וידועים דברי הרמב"ן בהוספותיו לספר המצוות מ"ע ד', שחיוב כיבוש ארץ-ישראל הוא מצווה הנוהגת בכל הדורות.

במדבר פרק לד בפסוק ז': "זוה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר". המפרשים מזהים את ה'ר ההר עם מקומות שונים. נמנה כמה מהם לפי הסדר מצפון לדרום:

בתרגום יונתן: "מן ימא רבא תכוונון לכוון לטוורוס אומנוס" ובתרגום ירושלמי "מנוס" (הרי אמנוס, קו רוחב 36.5° בקירוב)²⁷.

דעת ה"כפתור ופרח"²⁸: "לדעת זה ההר איזה הוא ואנה הוא מקומו, טרחתו זמן מרובה, יגעתי ומצאתי תודה לד'". בהמשך מתאר הכפתור ופרח את כל הערים מן הכרמל צפונה, ובהן: צור, צידון וביירות, עד ג'בל אלאקרע שעליו הוא כותב: "זוה ההר הוא יחידי ונכנס חרטומו בים, ועליו עצי ארזים גבוהים עד לב השמים, ועצי בוטנים... והוא מקיף כולו (=היקפו) יום או יומיים". הר זה נמצא בקו רוחב 36° . ה"כפתור ופרח" מצייין שהעיר "סיין" הנקראת היום "טרבלוס" (=טריפולי של ימינו), נמצאת גם היא כמובן בשטחה של ארץ-ישראל.

26. דברים י"א פסוק כ"ד.

27. במסכת גיטין דף ת. מובא בדעת חכמים ש"כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים - ארץ ישראל", וברשי"י שם "ובתרגום ירושלמי מתרגם הר ההר טורי אמנון".

28. בפרק י"א.

הרמב"ם²⁹ כותב שירושלים נמצאת בקו רוחב³², והעדים שבאים להעיד על קידוש החודש מגיעים להעיד בירושלים, מהתחום המשתרע מקו רוחב³⁵ בצפון עד קו רוחב²⁹ בדרום, וכל תחום זה נמצא בשטח ארץ-ישראל. גם בתשובותיו כותב הרמב"ם³⁰ ש"אמנה הנזכרת בשיר השירים³¹ היא הנקראת במשנה אמנס והיא הרי בניאס" (הכוונה לעיר הנמל בניאס, הנמצאת היום בשטח סוריה קרוב לקו הרוחב³⁵).

בשו"ת הרדב"ז³² כתב וזו לשונו: "שאלה מעזה, ילמדנו רבינו אם בני עזה חייבין להפריש תרומות ומעשרות... הכלל אם היא מכלל ארץ ישראל לענין זה או לא. תשובה: נראה ודאי שחייבין... שוב מצאתי לבעל ספר כפתור ופרח... שכתב שעזה בכלל ארץ ישראל היא. וגדולה מזו כתב שמדינת סין הנקראת היום טרבלס [=טריפולי] שהיא מכלל ארץ ישראל. ובה אני חולק עליו".

לפי רוב הפוסקים כל
ארץ לבנון של ימינו
היא בכלל ארץ-
ישראל, ולדעת
הרדב"ז רוב שטח
לבנון ולכן עלינו
לכבוש את לבנון

מתוך דברי הרדב"ז ניתן להסיק שאמנם טריפולי אינה ארץ-ישראל, ובה הוא חולק על ה"כפתור ופרח" שכתב שהיא מארץ-ישראל; אבל ה"כפתור ופרח" כתב גם (בפרק הנ"ל) שביירות היא ארץ-ישראל, ובכך לכאורה מודה הרדב"ז. ואם כן לשיטתו הגבול הצפוני-מערבי של ארץ-ישראל נמצא בין ביירות לטריפולי בסביבות קו הרוחב³⁴.

המלבי"ם בפרשת מסעי מתאר את גבול ארץ-ישראל: "ובצד צפון יתרחב במקצוע צפונית מערבית עד צפונה לצור וצידון... ובמקצוע צפונית

מזרחית תתרחב מחצר עינן עד דמשק, ודמשק ייכנס בתחום הארץ, וכן יתווסף בצד מזרח, ואז יתקיים מה שאמר השי"ת לאברהם אבינו: מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת".

29. בהלכות קידוש החדש פרק י"א הלכה י"ז.

30. שו"ת הרמב"ם קכ"ז.

31. פרק ד' פסוק ח'.

32. אלף ק"ח.

לסיכום: לפי רוב הפוסקים (התרגומים, הרמב"ם, "כפתור ופרח") כל ארץ לבנון של ימינו היא בכלל ארץ-ישראל, ולדעת הרדב"ז רוב שטח לבנון, כולל ביירות, הוא בתחום ארץ-ישראל.. ולכן עלינו לכבוש את לבנון, לפחות עד צפונית לביירות כפי שכתב הרדב"ז, ובוודאי לא לסגת משטח שכבשנו.

גם צידון מארץ הקודש

במשך דורות רבים לא התעסקו גדולי ישראל בזיהוי גבולות הארץ, בגלל חוסר האפשרות לקיים באופן מעשי את המצוות התלויות בארץ. הרב ר' אליעזר ברגמן³³ בספרו

במשך דורות רבים לא התעסקו גדולי ישראל בזיהוי גבולות הארץ, בגלל חוסר האפשרות לקיים באופן מעשי את המצוות התלויות בארץ

"ישאו הרים שלום" כותב: "וכבר התוודע לי בינתיים מתוך ספר כפתור ופרח, שגם צידון מארץ הקודש, ושיש לה כל המעלה וחשיבות של פנימיות ארץ הקודש לענין הישיבה, ושלאחריה בענין הקבורה וכה"ג, שכן ביאר וצירף שם בראיות ברורות גם על בירות, לודקיא והרי לבנון עד טורי אמנון, שכולם מארץ הקודש אשר נשבע ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו לאברהם אבינו ע"ה ולאבותינו לתת לנו..." ומוסיף הרב ברגמן שגם לדעתו כל השטח הזה הוא מארץ-ישראל, ואילו היה מגיע לידו הספר "כפתור ופרח" בהיותו בצידון, לא היה זו משם.

ה' זיכנו בדורנו לכבוש חלקים נרחבים מארץ-ישראל, ועלינו לעסוק יותר ויותר בנושא גבולות הארץ, ובמצוות התלויות בה.

כל נסיגה משטח כלשהו בארץ-ישראל, מנוגדת כמובן למצוות כיבוש הארץ. נוסף על מצוות עשה זו, כל נסיגה כרוכה בעבירה על שלושה לאווים: לא תחנם³⁴; והארץ לא תמכר לצמיתות³⁵; לא ישבו בארצך³⁶.

³³ הרב ברגמן היה מגאוני ישראל, חברו של ה"כתב-סופר". עלה לארץ אחרי תלאות מרובות עם משפחתו, ועל אף שנפטרו לו מספר ילדים לא עזבו הוא ואשתו

את ארץ-ישראל מתוך אהבה בלתי מוגבלת לירושלים ולארץ. יסד את כולל "הוד" בבתי מחסה שבירושלים העתיקה.

³⁴ דברים ז', ב'.

השליטה בלבנון צריכה להיות כנפסק ברמב"ם³⁷ ובשאר פוסקים³⁸ על-פי דברי חז"ל שאמרו שבשטח שנכבש בארץ-ישראל, יכולים התושבים הגרים בו להישאר בתנאים מגבילים. עליהם לקבל על עצמם להיות ל"מס ועבדות", היינו להיות מוכנים לעמוד לשירות עם ישראל בנינוי ובעבודות אחרות, "יהיו נבזים ושפלים למטה, ולא ירימו ראש בישראל אלא יהיו כבושים תחת ידם, ולא יתמנו על ישראל לשום דבר שבעולם". כמו כן עליהם לקבל על עצמם שבע מצוות בני-נח "והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצווה בהן הקב"ה בתורה, והודיענו ע"י משה רבינו, שבני-נח נצטוו בהן"³⁹. גוי שאינו מקיים תנאים אלה לא יכול להישאר בשום אופן בכל ארץ-ישראל וגבולותיה.

גישה אחרת ללבנון

במשך שנות שהותנו בלבנון נהרגו ונפצעו לצערנו הרב חיילים רבים, והדבר גרם לתסכול אצל חלק מעם ישראל, ולרצון לצאת מהשטח. אפילו דיבורים בלבד בדבר הנסיגה מלבנון - מחלישים את אחיזתנו בנחלת אבותינו. הגיע הזמן ללמוד על הקשר הרצוף של עם ישראל עם חבל ארץ זה, והיותו חלק בלתי נפרד מארץ-ישראל המקודשת, וגם על ערכו הביטחוני העצום – לשמור על גבולנו מצפון.

כל מלחמה, ואפילו מלחמת מצווה, כרוכה מעצם טבעה בסיכון עצום של חיי-אדם⁴⁰. ועל אף שהמצוות נדחות מפני פיקוח-נפש, "מ"מ מצווה זו דהתורה צוותה ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, כמבואר ברמב"ן, ובדרך העולם נהרגין משני הצדדים בעת המלחמה. א"כ חזינן דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה"⁴¹.

35. ויקרא כ"ה, כ"ג.

36. שמות כ"ג, ל"ג.

37. הלכות מלכים פרק ו'.

38. מופיעים על הגמרא בניטין מו. מהם: תוספות, רמב"ן, רשב"א ועוד. וכן בראשונים על התורה דברים פרק כ' ועוד.

39. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"א.

40. כתובות ט' - כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו, שמא לא יחזור בשלום חלילה.

41. מנחת חינוך מצוה תכ"ה. ועיין עוד בשו"ת חתם סופר חושן משפט מ"ד, ובשו"ת שם אריה יורה דעה כ"ז, ובשו"ת משפט כהן קמ"ג, ובשו"ת ציץ אליעזר חלק

"ג סימן ק', ועוד. ועיין בגמרא שבועות לה: "מלכותא דקטלא חד משיאת בעלמא לא מעינשא" כלומר גם במלחמת רשות מותר להלחם אע"פ שכרוכה חס

ושלום בקרבנות רבים.

כותב מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל⁴²: "...מצות ירושת הארץ היא לא כדברי מצוה ככל המצוות אלא כדברי חז"ל 'שקולה ככל המצוות שבתורה', ולפיכך התירו בשבילה כמה איסורי דרבנן. והיא יתירה על כל המצוות של התורה שעל כולן פקוח-נפש דוחה אותן, ועל השלש שאין פקוח-נפש דוחה אותן שהן בחיוב יהרג ואל יעבור, אינן בחיוב לההרג חלילה, אלא בחיוב לקיים המצוה אפילו בהכרח סיכון חיי הנפש, מה שאין כן במצות המלחמה של ארץ ישראל, שהיא מן תרי"ג המצוות ויתירה עליהן שחיובה דאורייתא כמבואר בדברי קודש הרמב"ם בהלכות מלכים, והרמב"ן בספר המצוות בהשמטות מצוות עשה ד' – לכל הדורות, ואפילו בזמן גלות להכנס למלחמה, אשר ענינה הוא כמבואר בד"ק הרמב"ן, האפשרות להרוג וליהרג. ולפיכך אין ענין של 'פקוח נפש' ביחס למצות

כל חייל שנפגע בלבנון גורם צער נורא לכל כלל ישראל. אבל זוהי המצווה – להיכנס למלחמה ולכבוש את הארץ, גם אם הדבר מסכן חי-אדם

ירושת ישוב ארץ ישראל. ואין שום רשות והיתר וממשות להפקיר שטחי קרקע של ארץ ישראל השייכים לכל חלקי עם ישראל. למסור אותם לרשות נכרים, שיש בזה איסור תורה של לא תחנם לא תתן להם חניה – קבועה בקרקעות שלך. וה'שלוס' הזה הוא שקר וכזב, ואין בו שום ממשות".

כל חייל שנפגע בלבנון או במקום אחר, גורם צער נורא לכל כלל ישראל. אבל זוהי המצווה – להיכנס למלחמה ולכבוש את הארץ, גם אם הדבר מסכן חי-אדם.

לבנון היא ארץ יפהפיה, ארץ הרים וגבעות, עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ פורייה – כנאמר בברכתו של אשר "וטובל בשמן רגליו"⁴³, "מאשר שמנה לחמו"⁴⁴, ארץ שפוני טמוני חול – שפוני זה חילוון⁴⁵, ארץ אשר על שמה נקרא בית-המקדש – "למה נקרא

42. במכתב מיום י"ז שבט ה'תשל"ח.

43. דברים פרק ל"ג פסוק כ"ד.

44. בראשית פרק מ"ט פסוק כ.

45. מגילה דף י' - וברשי"י "שפוני זה חלוון..."

שמו לבנון⁴⁶, שמלבין עוונותיהם של ישראל...⁴⁷ "בית יער הלבנון", לומר לך מה יער מבלב אף ביהמ"ק מבלב⁴⁸.

לפי ההלכה, יש לשלוט שלטון תקיף בשטחים שנכבשו, וכל חולשה בשליטה עלולה להביא להידרדרות של האחיזה בשטח, לזלזול בצבא ישראל שכבש את השטח, ולבסוף גם לעזיבת השטח חס ושלוש כפי שקרה בלבנון, וכפי שקורה היום בישי"ע.

הרב קוק זצ"ל נשאל פעם על-ידי חוקר תנ"ך ידוע, כיצד ניתן להסביר את שלטונו התקיף, ולעיתים האכזרי של דוד המלך על המואבים⁴⁹ והאדומים⁵⁰. השיב לו הרב: "וענייני המלחמות אי-אפשר היה כלל בשעה שהשכנים כולם היו זאבי ערב ממש, שרק ישראל לא ילחם, שאז היו מתקבצים ומכלים חס ושלוש את שאריתם. ואדרבא, היה מוכרח מאד גם להפיל פחד על הפראים, גם על ידי הנהגות אכזריות, רק עם ציפיה להביא את האנושיות למה שהיא צריכה להיות, אבל לא לדחוק את השעה. ודע, שבהלכות הציבור לא החמירה התורה כלל לדחוק את רוח העם לחסידות..."⁵⁰

כלומר, סגנון המלחמה משתנה בהתאם לנסיבות. כאשר המלחמה בשטח מסוים היא בדרך של אכזריות, למשל כאשר סיחון כובש את מואב או את אדום, הוא משכיב ארצה – שני חבלים להמית ואחד להחיות, ולפעמים משתמשים גם במגרסות הברזל. גם דוד המלך נאלץ להשתמש באכזריות זו כי אחרת עם ישראל ח"ו לא ישרוד.

במדינות ערב מדכאים התמרדויות לא בסגנון של אלות או כדורי גומי, אלא בצורה הרבה יותר נחרצת, ולצערנו זו הדרך שגם עלינו ללכת בה בינתיים, "עם ציפיה להביא את האנושות למה שהיא צריכה להיות".

46. מלכים א' פרק י' פסוק י"ז "בית יער הלבנון" וכן תהלים פרק ע"ב פסוק ט"ז "ירעש כלבנון פרי"ו וראה עוד בחערה הבאה.

47. יומא לט:.

48. עיין שמואל ב' פרק ח' פסוק ב' "ויך את מואב וימדדס בחבל השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית ומלא החבל להחיות ותחי מואב לדוד לעבדים נשאי

מנחה"

49. עיין שמואל ב' פרק י"ב פסוק ל"א "ואת העם אשר בה הוציא וישם במגרה וברצוי הברזל ובמגרות הברזל והעביר אותם במלכך וכן יעשה לכל ערי בני עמון..."

50. מתוך אגרות ראי"ה פ"ט.

אילו התנהגנו בדרך זו, היינו חוסכים הרבה דם יהודי וגם דם ערבי והיינו יכולים להמשיך ולהישאר בלבנון ללא פחד. הדברים אמורים לאו דווקא לגבי לבנון, אלא גם בעזה ובישי״ע, ובירושלים.

לאחר מלחמת ששת הימים נהגנו לטייל ללא פחד בכל מרחבי ארצנו, בלי ליווי ובלי נשק, כי באותה תקופה אכן התנהגנו בהתאם לדברי מרן הרב זצ״ל הני״ל. כל ערבי שסגר את חנותו במחאה נגד ישראל – נסגרה חנותו למשך חדשים רבים, ואף אחד לא הרים ראש נגד ישראל. לצערנו, השתנתה המדיניות הנכונה הזאת ונאלצנו לסגת מרוב לבנון, מחבל עזה ומחלקים נכבדים בישי״ע.

אילו התנהגנו בדרך זו, היינו חוסכים הרבה דם יהודי וגם דם ערבי והיינו יכולים להמשיך ולהישאר בלבנון ללא פחד

כאשר ערבים מרימים נס מרד, או אפילו רק פוגעים בחייל יהודי ביריקות או קללות וכדומה, יש להגיב במלוא החומרה, כפי שמצאנו שדוד יצא למלחמה בגלל שקיצצו חצי זקן של שליחיו לתנון⁵¹.

במלחמה זו כמעט שנכשל⁵², ובכל זאת סיכן את צבאו, כי על כבוד ישראל עושים מלחמה, כבוד ישראל הוא כבוד ה', מלכות ישראל היא מלכות ה'⁵³, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול⁵⁴.

עז רצונו של עם ישראל כולו בשלום אמת. כדי להשיג מצב זה עלינו ללכת בדרכו של שלמה המלך, החכם מכל אדם, שעליו אמר הכתוב⁵⁵: "כי הוא רודה (שולט בתקיפות) בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה, בכל מלכי עבר הנהר, ושלום היה לו מכל עבריו מסביב". השלום האמיתי יבוא רק כאשר נשלוט היטב בכל מרחבי ארץ-ישראל לגבולתיה.

"חזק ונתחזק בעד עמנו ועד ערי אלוקינו"

51. שמואל ב' פרק י'.

52. עיין שם פס' ט'.

53. תוסי הראי"ש, סנהדרין יט'.

54. עיין סנהדרין י"ט'.

55. מלכים א' פרק ה' פסוק ד'.

פגישות בשעת מלחמה

- ⊗ המגע עם אנשים מספר את סיפור המלחמה מזוויות שונות
- ⊗ הרב שמואל אליהו על פגישות, על עול ועל בראשית

לא לשאת בעול עם חברו

בעקבות הקרבות בלבנון אני רוצה לספר לכם על שלוש פגישות שהיו לי במהלך החודש הארוך שבו שהינו במקלטים ובחדרים מוגנים.

הרב שמואל אליהו

באחד הביקורים הגיעה משלחת רבנים מארצות-הברית, אחד מהם ניגש אלי ואמר לי: "לא באנו לעזור לכם. אנחנו נמצאים באותה מציאות. באותה סכנה.

אנחנו כאן לא כדי לשאת בעול עם חברו. אנחנו באותו עול". תחושות דומות חשנו בשיחות שהיו לנו עם רבנים מקהילות שונות בעולם שהתקשרו מיוזמתם והציעו עזרה, וכן מאלה שהגיעו לארץ וביקרו בצפון, כמו ה-OU וקהילות אחרות. למלים הללו יש תוקף מיוחד כששומעים אותן מאדם שעזב את ניו-יורק הבטוחה ובא לצפת שנמצאת עם ערים שכנות ב"חזית העורף".

האדם הזה לא הסתפק במלים או במשלוח של כסף, הוא טס אלפי קילומטרים כדי לומר לנו את המלים הללו פנים אל פנים. כשראייתי את ההתגייסות הזו הבנתי כי יש אנשים או רבנים שחיים את חיי כלל ישראל באופן בלתי אמצעי. הם כואבים את כאבו ושמחים בשמחתו. הם לא יכולים להישאר שאננים בקהילתם כשעם ישראל סובל בארצו. ואני מספר לכם על המלים הללו כיוון שהן שייכות לכל יהודי בכל מקום שהוא.

הסיפור הזה הוא חלק מתופעת חסד עצומה שהציפה אותנו בשבועות אלה של המלחמה. חסד מהארץ, חסד מחו"ל, חסד בכסף, חסד במוצרים, טלפונים ותמיכה רגשית שלא נזקפות לזכותו של נסראללה כי "ארור המן". רק לזכות האבות הקדושים שנטעו בנו את הגמילות חסדים – "ברוך מרדכי".

רב העיר צפת, חבר מועצת הרבנות הראשית, חבר ועדת הכשרות הארצית של הרבנות

הדברים הללו אמיתיים ביותר. המלחמה הזאת היא על קיומו של עם ישראל, עם שיש

לו תפקיד להביא את "הטוב" לעולם. לא לחינם הלוחמים הגדולים ביותר נגדנו הם חברי "ציר הרשע" שמקורו בצפון של איראן ומיוצג כאן באזור על ידי נסראללה וחמאס שחושבים שככל שישפך יותר דם "א-ללה" יהיה יותר "אכבר".

הם כואבים את כאבו
ושמחים בשמחתו. הם
לא יכולים להישאר
שאננים בקהילתם
כשעם ישראל סובל
בארצו

פגישה תוך כדי הפגזה

הפגישה השנייה היא אולי הפגישה הראשונה שלי עם הקטיושות. ישבתי במשרדי כששמעתי את הקטיושה הראשונה נופלת על צפתי. כמו כולם גם אני

לא רציתי להאמין שזה הגיע אלינו. "זה לא יכול להיות" ניסה השכל לומר, למרות שהאוזן שמעה היטב את הפיצוץ. שניות ספורות עברו עד ששמענו את הפיצוץ השני קרוב מאוד למשרד שבו ישבתי באותה שעה. ענן גדול של עשן כיסה את הכול וקולות של קריסת בית נשמעו סמוך לפיצוץ.

זה לקח כמה שניות עד שהתעשתנו והבנו שאנחנו חשופים לקטיושה הבאה שתבוא ואשר עלולה להפיל עלינו את הבית שאנו נמצאים בו. תוך כדי יציאה מהמקום הלא מוגן שהייתי בו עלתה בראשי מחשבה כי ייתכן שבמקום האסון יש אנשים שזקוקים לעזרה. תוך כדי ריצה למקום ראיתי אישה עם ילד על זרועותיה יוצאת מאזור הנפילה כשעל פניה פחד. התמונה הזו של האישה והילד והאימה על פניהם לא עוזבת אותי. גם בגלל הפחד הנורא, וגם בגלל שאפשר לראות את אותה תמונה כל יום בכל פינה בעיר, בכל פעם שנופלת קטיושה. העלבון הזה לראות פחד בארץ-ישראל, הוא ממש ממש חילול ה'.

הפגיעות הללו הן כאב כמדקרות חרב, עד שלפעמים בא לך לבכות על עלבונם של ישראל. איך נפלו גיבורים? איך חזרו לחרדות של פעם? איך הגענו למצב שבו אנחנו צריכים להיכנס מתחת לאדמה ולהתחבא שלא יפגעו בנו? איך? איך? איך?

בכל פעם שנופלת קטיושה אני מרגיש צורך לקרוא בקולי קולות: "יהא שמיה רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא". בכל פעם שנשמעת שריקה או חלילה פגיעה; בכל פעם שפורצת

שריפה או שרואים מישהו מבוהל; בכל פעם שמשפחה עוזבת את צפת והצפון מאימת הרוצחים מלבנון; בכל פעם ששומעים על יהודי שנרצח; בכל פעם שרואים את החנויות סגורות ובעליהן משלמים טבין ותקילין על המלחמה הזו – אני רוצה לקרוא "יהא שמייה רבא מברך" כיוון שהפגיעות הללו הן חילול השם. עלבון לכנסת ישראל. צער לשכינה. הפך המושג "קוממיות".

בכל פעם שנופלת
קטיושה, שנשמעת
שריקה או חלילה
פגיעה, ששומעים על
יהודי שמת או נפצע,
אני רוצה לקרוא "יהא
שמייה רבא מברך"

שמעתי פעם מיהודי צפתי, ר' דוד יהודה שמו, חידוש שנראה ונשמע אמיתי. ההפטרות הנקראות "שבע דנחמתא" – שבע ההפטרות שמדברות על גאולת ישראל – אינן רק נחמה על החורבן והגלות של תשעה באב, הן גם ובעיקר ההכנה לראש-השנה. הסיבה היא פשוטה. ראש-השנה מדבר בעיקר על מלכות ה', וההפטרות הללו הן הכנה להבנת המשמעות האמיתית של מלכות ה'. כיצד מתבצעת "מלכות ה'?"

על-ידי עם ישראל בהיותו בגאולה ולא בהיותו בגלות.

שבע הפרשיות הללו הן שבע מדרגות מתשעה באב, שהוא חילול ה', למלכות ה' על-ידי גאולת ישראל, שהיא-היא הקידוש ה' היותר גדול. זהו קידוש ה' שאנו מתפללים עליו בראש-השנה.

פגישה עם גוי

הפגישה השלישית היתה עם אורח שהגיע מארצות-הברית לבקר בביתי, פגישה שרק בסופה הבנתי שהאורח הוא נוצרי. הוא היה שליח מקהילה נוצרית באוקלהומה שבא לצפון ולצפת תוך כדי הפגזות כבדות, הכול כדי לומר לנו שהוא אתנו והוא רוצה לעזור ולסייע בכל דרך שנראית לנו.

שאלתי אותו למה לו לסכן את עצמו. מילא אנחנו, שנמצאים כאן וחייבים לשמור על עירנו, לטפל באנשים שנשארים כאן. וגם כאן יש אנשים שבורחים. אבל למה הוא צריך לנוע עשרות אלפי קילומטרים לבא למקום הקרבות?

תשובתו היתה ארוכה. הוא סיפר את סיפור חייו, ובקצרה הוא הבהיר לנו שכשהוא קרא בספר בראשית על תפקידו של עם ישראל, על העובדה שזה העם המביא ברכה לכל העולם, הוא הבין שאם הוא יעזור לעם ישראל הוא יביא ברכה לקהילתו. שמעתי בדבריו כמה שהוא כואב בכל פעם שעם ישראל נחלש, וכמה לדעתו מחלישה החולשה שלנו את העולם כולו. האמת היא שדבריו הם כל כך נכוחים, ומסתבר שלא רק אנחנו רואים אותם כך. אם נתבונן בהיסטוריה שלנו נראה שכל אויבי ישראל היו בסופו של דבר אויבי העולם כולו. כך היה היטלר וכך הוא האיסלאם הקיצוני היום. אפשר להוסיף גם את טיטוס ונבוכדנאצר שלא הסתפקו בכיבוש והשתלטות על עם ירושלים ועם ישראל, הם רמסו את זכויות כל בני האדם בכל הארצות שבהן דרכה כף רגליהם. הדרך שבה הסביר אותו נכרי את מעלתם של ישראל הזכירה לי את המזמור בתהילים קכו: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינּוּ כְּחַלְמִים: אֵז וּמְלֵא שְׁחֹק פִּינּוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֵז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי: הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵינּוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ כְּאֶפְיָקִים בְּנִיב: הִזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלֹּדֶךְ יִלְכֵךְ וּבִכָּה נִשְׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע בֹּא גְבֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֹמֵתֵינוּ".

"בעקבתא דמשיחא

חוצפא יסגא"

מהי "מחלת הישות"? עם אלו ניסיונות מתמודד דורנו? הרב כ"ץ על החצנה ועל תפילת הירושלמי

במשנה בסוף מסכת סוטה רשימה של תופעות, המתארות מצב שיהיה בעקבות המשיח. ("בסוף הגלות, לפני ביאת המשיח". רש"י שם). התופעה הראשונה הנזכרת שם היא: "חוצפא יסגא", כלומר החוצפה תגדל.

הרב יהושע כ"ץ

המושג "חוצפה יסגא" יש לו משמעות אדירה. בדרך כלל משתמשים במושג "חוצפה" לאמירה קשה, התנהגות מזלזלת ופוגעת, כפיות טובה,

או גילוי של עזות. ומצאנו שהתרגום של "גוי עז פנים" (דברים כח, ג) הוא: "אומא חצופי אפיך" (יב"ע שם).¹

באותו מקור בסוטה, וגם בסנהדרין צז, נזכרות תופעות נוספות, שאפשר לחברן להגדרה זו המקובלת לחוצפה. "נערים ילבינו פני זקנים, וזקנים יעמדו לפני נערים. בת קמה באמה וכלה בחמותה... ואין הבן מתבייש מאביו". "העזות תרבה". ועוד. אלו נראות כפירוט והרחבה של "חוצפא יסגא". תופעות אלו, לצערנו, בולטות בדורנו, ולא רק בקרב רחוקים.

נראה שחז"ל לא רצו לתת לנו רק סימנים, כדי שבהגיעם נשמח ונגיל, בסגנון: הנה הוא בא, בקרוב ממש. מטרתם היתה, שנהיה מודעים לכך שאלו יהיו הנסיונות של הדור;

1. ביחזקאל (ב, ד) נאמר: "והבנים קשי פנים וחזקי לבי". מתרגם (יב"ט): "ומתקרן בניה אינון – חציפי אפיא ותקיפי ליבאי".

וכתב הרד"ק: "וכן גוי עז פנים" (דברים כח, ג). ומשיך: "מי שאין לו בושת פנים... והפכו, מי שיש לו בושת, רפו פניו והתאדמו כשיוכיחו אדם". במקביל

במצודת ציון: "הוא הפוך מבושת פנים; כי זהו פניו רכות וממהר להלכין בשביל בושה קטנה, ולא כך קשה הפנים".

ועלינו להקדיש תשומת לב לכך ולמצוא דרכים להתמודד, לעמוד בנסיון ולגבור על אותם יצרים. ובכך נקדם (תרתי משמע) את המשיח, שיתגלה בב"א.²

מחלת הישות

כיוון מיוחד ל"חוצפא יסגא", [השייך למאמר הני"ל "נערים ילבינו פני זקנים, וזקנים

נראה שחז"ל לא רצו לתת לנו רק סימנים, מטרתם היתה, שנהיה מודעים לכך שאלו יהיו הניסיונות של הדור

יעמדו לפני נערים"], עולה מתוך ספרו החינוכי הנפלא של הרבי הקדוש מפיאסצנה זצ"ל הי"ד, "חובת התלמידים" בפרק ו'.

"מוכרחים אנו לדבר בזה ממחלת הישות, כי מחלה נואשה היא, והמוכה בה ח"ו עד שאול ירד. לדאבונו נתפשטה כעת הרבה בין אותם הנערים והבחורים החסרים דעת ולב אבן להם. כל נער וכל בחור כזה חושב את עצמו ודעתו ל-יש בפני עצמו. הוא יודע איך להתנהג, הוא מבין מה טוב ומה רע לו

ולנפשו. ויש לפעמים שהמלמד או האב אומר לו דבר ומדריכו, ונראה בעיני התלמיד שהוא מבין יותר, ובשביל זה הוא מביט על מלמדו כעל איש עריץ שבא לכפותו בכח לעשות דבר רק מפני שהוא רוצה בכך; ולב התלמיד מתרחק על ידי זה מרבו, עד שכל דבריו תורתו והדרכתו, לא יועילו לו".

"מין גאות היא זאת המחלה; וכבר חזו לנו קדושינו ז"ל מראש ואמרו שבעקבתא דמשיחא חוצפה יסגי. בדורות הקודמים הרגישו התלמידים הכנעה וביטול לפני הוריהם, רבותיהם ומדריכיהם הטובים. הכירו בעצמם שקטנים הם בדעה קצרה ומעטה לעומת

2. טאן המקום לציין דברי החפץ חיים במאמרו "ציפית לישועה" וז"ל: "דבאחרית זמן הגאולה ימצאו שני סוגי אנשים ושיניהם יעורו בקירוב הגאולה כאשר נבאר, שימצאו חלק אנשים בישראל אשר יחזקו עצמם לעבוד את ה' בכל לבנם ובכל נפשם הם וביניהם והם הם שלומי אמוני ישראל עובדי ה'... אמנם גם זאת הנידו לנו חכמינו ז"ל מראש, כי לא הכל יעמדו במדרגה הזאת, ויקום דור חדש שהם להיפך הראשונים, שיעמדו במדרגה שפלה במצב הדת מאד ויתנהגו כל אחד כפי הישר בעיניו (ולא יקבלו תוכחה כמבואר במשנה). ואעפ"כ, אל יפול לבנו מזה כי זה גופא מסימי הגאולה... נמצא ששני סוגי אנשים שימצאו בעת האחרונה שניהם יקרבו את הגאולה, אלה במעשיהם הטובים וגודל המצוקות שהם סובלים, ואלה במעשיהם אשר לא טובים. ומוכן הדבר כי טוב יותר להאדם להיות מהטובים ולא מהרעים".

עבודה הגדולה אשר עליהם להדריך ולגדל את עצמם לגדולי ישראל. וכאיש הבא אל התנועה ביער בלילה להדריכו ולהוציאו מחשכת יער האיום אל דרך ישוב בני אדם, היה רבם בעיניהם. אהבו אותו וברכוהו, וכל הגה אשר יצא מפיו קדוש היה, בלעוהו ואל תוך נפשם וליבם הכניסוהו, לא כן עתה שהנער מתגאה לאמור: **אני די לעצמי, דעתי טובה וישרה, עליה אסמוך ובדרכי אלך**".

נתבונן עד כמה דברים אלו, שנכתבו ערב השואה האיומה, יכולים לעורר מחשבה למחנכי דורנו! מעניינת במיוחד ההגדרה "מחלת הישות". בזמננו נוהגים הצעירים, בהתרשמים מהישג, או כשדבר מהנה אותם במיוחד, או שהצליחו לקבל מצופה, להכריז בקול גדול: "יש!". ייתכן שיש כאן ביטוי ל"מחלת הישות" בתת ההכרה.

התקשורת כהתגלמות החוצפה

א. בדורנו "זכינו" להבנה נוספת, **חדשה**, מעמיקה ורחבה, למושג "חוצפא יסגא". ניתן לומר שהבנה חדשה זו, בעקבות המציאות שאותה אנו חיים, היא עצמה מסימני הגאולה... ה"חוצפא יסגא" היא היפך המושג "הצנע לכת". התופעה מתבטאת לפחות בארבעה תחומים, כדלהלן.

את המושג "הצנע לכת" לימדנו הנביא מיכה (ו): "הגיד – הקב"ה (רשי"י) – לך אדם מה טוב – לך לעשות (רשי"י) – ומה ה' דורש ממך? כי אם: עשות משפט ואהבת חסד **והצנע לכת** – עם א-להיך". **חוצפה מאפיינת את ההחצנה, כל מה שאנו מוציאים לחוץ, בעיקר מחוץ לפה, והיה צריך להיות מוצנע.**

ישנם דיבורים **מיותרים**, ויש שאין כדאי לאומרם; והרבה מן הדיבורים הנם **אסורים ממש**. כגון התחום הרחב והחמור כל כך – לשון הרע ורכילות. כל אלו אין מקומם **חוץ פה**.

אפשר לדרוש את סוף הפסוק הנ"ל במיכה: אם רצונך להיות "עם ה' א-להיך", אזי עליך לקיים "והצנע לכת". לא להיות **מהולכי רכיל**, המעבירים "סחורתם" ממקום למקום ואומרים: "כך אמר פלוני, כך וכך שמעתי על פלוני". זוהי רכילות! או: "כך וכך עשה פלוני, כך וכך היו אבותיו, כך שמעתי עליו... דברים של גנאי". זה לשון הרע! (עפ"י רמב"ם דעות

ז, ב). כולם בכלל חוצפה הם. עליך להצניע ידיעותיך על בני-אדם או על ציבור; אין לך לגלות אלא את הנצרך, מה שאינו במסגרת זו, תצניע ואל תוציא חוצ-פה.

הגדילו "לעשות חיל" בכך בדורותינו אמצעי התקשורת לגווייהם. תחושתנו היא שכמעט כל מטרתם היא לחשוף, ומה שיותר מהר, בבחינת "כל הקודם זוכה"; לחשוף את הבלתי ידוע עדיין. במיוחד את השלילי והגרוע. כל מה שעל-פי רוב כדאי שיהיה יותר מוצנע – אתגר גדול יותר הוא, לגלותו ולהוציאו לאור. "צנעת הפרט" – מאן דכר שמייה!:

חוצפה היא החצנה,
המתבטאת בעיקר
בפה. ובכן, כמה
מאפיין את דורנו
הפרסום. כוונתי
למפרסמים עצמם
באמצעים שונים

להיפך, שולט מושג, כעין חוק, שאוזן לא שמעתו בעבר, "חופש הביטוי", (ומצטרף אליו המושג המעוות: "זכות הציבור לדעת"), הנותן למעשה לגיטימציה לכמה מסוגי "חוצפא יסגא" (=התגברות החוצפה).

לא אחת, ואולי מותר לומר בדרך כלל, מוסיפים אמצעי התקשורת לסוגיהם נופך, שקרים, עלילות, גוזמאות ופרשנות מסולפת – בזדון או בשגגה – וכן מעלים השערות שאין להן כל אחיזה במציאות ועוד. התקשורת היא התגלמות של חוצ-פה יסגא; אויב מספר אחד של המושג הנאצל

"והצנע לכת"; וממילא גם של ההמשך, "עם ה' א-להיך". הסכנה גדולה. השפעתם של אמצעי התקשורת לגווייהם היא, כידוע, עצומה; כי במשך הזמן ומתוך ההרגל שפתה-שפתנו, נטיותיה-נטיותינו, השקפתה-השקפתנו. אין ברירה, יש להתרחק, עד לשינויה המהותי.

ב. כאמור, חוצפה היא החצנה, המתבטאת בעיקר בפה. ובכן, כמה מאפיין את דורנו הפרסום. כוונתי למפרסמים עצמם באמצעים שונים. דואגים ומשתדלים שיכירו אותם, שידעו עליהם ועל פעלם [למרבית האירוניה (זה טרגי-קומי) הרבה פעמים מעוניינים שידעו הרבה מעבר לפועלם...] וכך הם קונים לעצמם שם, מעמד, פרסום רחב והצלחה, לטעמם.

כמובן אין מדובר כאן בפרסומת חיובית, להשפיע השפעת קודש; אף לא בפרסומת מסחרית וכדומה עסקינה, שהיא חשובה להצלחת העסק, הפרנסה, אם כי גם בזה אין

להגזים וח"ו לסטות מן האמת; מדובר כאן על רדיפת הכבוד. כבוד, כמובן, לא במובנו האמיתי. פעמים לא מעטות, כתוצאה מרדיפת קניית השם, דוחקים רגלי אחרים; ויש שפוגעים בהם ובמעמדם.

כך "דוחקים את רגלי השכינה" (ראה קידושין לא א); ; שהרי כיצד זה ייתכן שתהיה "עם ה' א-להיך", כאשר הקב"ה אומר: "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד" (עפ"י סוטה ה).

נעיר כי לא הרחבנו כאן עוד על תופעת **הראוותנות והדגשת חיצוניות** בכלל: בעושר, ביופי, בעוצמה. ברור שכל תופעת ה"חוץ" גם בלא ה"פה" היא פגומה, וסותרת ערך "הצנע לכת". ואולי נוכל "לדרוש" המילה חוצפה, חוצ-פה; שכל המעניין פה, הוא – איך נראים הדברים כלפי חוץ (הערה זו שייכת – במידה רבה – גם לסעיף הבא, כי גם שם, כמובן, לא מדובר דווקא על הפה).

צניעות בעבודת ה'

ג. תחום נוסף בו מוצאים אנו את החוצ-פה, הוא **בדברים שביני לבין הקב"ה**. הכוונה אינה לתחום שבין אדם למקום דווקא, אלא לכל סוגי המצוות, גם אלו שבין אדם לחברו. דברים יפים רבים אנו עושים, ואף אחד לא צריך לדעת עליהם. מדוע אפוא להוציאם **החוצה!?**

זאת ועוד, יש ערך עצום, המגדיל לאין ערוך את זכות המצווה וגודל המדרגה של עושיה, כשהדבר נעשה **בסתר**. דוגמה בולטת היא צדקה, ככתוב: "מתן **בסתר** יכפה אף" (משלי כא, יד), (=חרון אף). כמו-כן הנהגות מיוחדות של גמילות חסד ושאר עניינים שבין אדם לחברו. הנהגות טובות, עניינים של חסידות; התגברות על מידות רעות והרגלים רעים; הצטיינות בביטחון, בתפילה ועוד ועוד. לכולם יפה הצניעות.

כל זה מרומז במשפט אחד בתרגום יהונתן לפסוק הנ"ל במיכה: "והצנע לכת עם א-להיך", "והוי צניע להלכא בדחלתא דאלקך". תרגום חופשי לעברית: נדרשת צניעות בהליכה ביראה ועבודת ה'. הרחיב - במצודות דוד (שם): "כי אם. ר"ל אין שום דבר כי אם לעשות משפט ולאהוב את הצדק וללכת עם א-להיך – בדרכי מצוותיו – בצנעה – לא **בפרסום רב ולהתייהר**".

בסוגיה נכבדה זאת כדאי לציין את הגמרא במסכת סוכה (מט, ב). הגמרא דורשת את

בהיעדר חוצ-פה
 מסוג זה, המפורטת
 בסעיפים ב' ו-ג',
 בהצטיינות הצניעות
 וההסתרה, זוכים
 לחכמה

"והצנע לכת" שזו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה. והגמרא ממשיכה: "והלא דברים קל וחומר. ומה דברים שדרכם לעשות בפרהסיא אמרה תורה 'הצנע לכת'; דברים שדרכם לעשות בצנעה – על אחת כמה וכמה".

רש"י שם מחבר את הוצאת המת עם ניהום אבלים, ומבאר את הקשר של "והצנע לכת" עם הוצאת המת והניהום והכנסת כלה. וזה תורף דבריו. אלו דברים שנאמר בהם "לכת". "טוב ללכת אל בית

אָבֶל מלכת אל בית משתה" (קהלת ז, ב). אלו הן מצוות, שכאמור, מעצם מהותן מבליטות את עושיהן. כמעט שאי-אפשר לעשותן בצנעה, ואף על פי כן, גם במצוות אלו (מכאן לשונו של רש"י) "צריך הצנע. לספוד (וי"ג לסעוד) במדה נאה ולשמוח במדה נאה... ויש אומרים שאם צריך להוציא הוצאות להוצאת מת עני או להכנסת כלה ענייה יעשה בצנעה", ולא יספר למי שלא שמע על כך. והביא פירוש זה בשם רב אחאי גאון, בעל השאלות.

שני הפירושים מתאימים לסעיפנו. כאן מתחבר יסוד "והצנע לכת" עם "אהבת חסד". "ואהבת חסד והצנע לכת"; את אהבת חסד זו תעשה – בהצנע לכת.

חכמה מכוח הצניעות

בהיעדר חוצ-פה מסוג זה, המפורטת בסעיפים ב' ו-ג', בהצטיינות הצניעות וההסתרה, זוכים לחכמה. כמאמרו של החכם מכל אדם: "ואת צנועים חכמה" (משלי יא, ב). ישנם הסברים שונים על מעלת הענווה שמכוחה ובזכותה זוכים לחכמה. אנו נאמר את הדבר הפשוט ביותר.

בדרך הטבע אם האדם אינו חוצפן, אם הוא צנוע, אין לו שיקולים זרים המעסיקים אותו ומפריעים לו להתקדם בחכמה. כגון: מה חושבים עלי? שמא ידעו שאיני יודע! גם אין לו עניין להבליט את עצמו, להפך, הוא נסתר; וכל מעייניו נתונים רק לברר ולהשיג את

האמת, ולעסוק בחכמה לשם שמים. אדם כזה זוכה להשגת החכמה. וזה שאמר הכתוב: "ואת צנועים – חכמה".

לסיכום: יש להדגיש תדיר את **התוך** ולהעמיק האמונה ועבודת ה' **בפנימיות**. בבחינת "עבודה שבלב". ולמעט עד כמה שניתן את החוץ-פה, כלומר, את הפרסום לגווניו.

החשיפה - בושח לאומה ולארצה

ד. חוצפא היא גם **חשיפה**, שלא כדרך בני האדם הצנועים; היפך הכיסוי. המתנער, ובמיוחד המתנערות, מצניעות זו – יש בזה חוצפה (ראה גם נדרים כ, ב, "בני חצופה", ופירוש רא"ש ור"ן). כאן שוב אפשר לחזור לתקשורת, וד"ל.

צריכים למחות בדרכי
נועם ובהסברה.
לענ"ד תפקיד זה
מוטל בעיקר על
הנשים, ובזכות נשים
צדקניות ניגאל

מקור לחוצפה מסוג זה, בגמרא (מועד-קטן טז, ב). מסופר שאישה ישבה בשביל, פשטה רגלה והניפה שעורים קלופים, תנועה שיש בה חוסר צניעות. כשעבר תלמיד חכם, לא שינתה את מצב גופה והמשיכה בפעילותה. אמר החכם: "כמה **חציפא** היא איתתא". ברור שמדובר שם בסוג של חוסר צניעות, במובן שעליו אנו מדברים בקטע זה. אגב, רואים כאן שיש הבדל במדרגת הצניעות בין בפני תלמיד חכם לשאינו תלמיד חכם.

צניעות האישה היא קודם כל ביטוי של ענווה; אינה רוצה למשוך תשומת לב, אלא להיפך! "כל כבודה בת מלך פנימה" – זוהי סיסמת בנות ישראל הכשרות, הצנועות. איסור החשיפה אינו רק שמירה יתירה; נכון שגם עצם העובדה שהן משתמרות לעומת נשות העולם היא דבר חשוב מאוד; אלא יש כאן בעיקר עניין מהותי, כך ברא הקב"ה את האישה מהצלע – כדי שתהיה **צנועה** (מדרש); וזה חלק חשוב ומרכזי באישיותה.

בשנים האחרונות רואים, לצערנו, הידרדרות בנושא זה, בעיקר בגילוי הבטן (שלא שמענו על כך בעבר, למעט בשפת הים וסביבתו) הנחשפת בצורה **מחוצפת**, כאילו מכריזה בריש גלי – על-פי רוב שלא ביודעין עד כמה הדבר חמור ונוגד ליסודות אומתנו – הנני פורקת עול הצניעות מעלי!

אפשר לכלול זאת ב"חוצפא יסגא". במיוחד כשהדבר נעשה בארץ קדשנו ותפארתנו. אדמת ארץ-ישראל ואווירא דארץ-ישראל "מתביישים" בבנות כאלה... ואף שאין להאשים את רובן, כי מושפעות מהאופנה ומהאווירה, ומתרגלות לכך, ואינן משיגות את העניין... אבל חוסר בושה זו, היא בושה לעם ישראל כולו.

בשעה זו שעם ישראל נמצא בצרה גדולה ובחורי ישראל נהרגים ל"ע, הלוואי ותיפסק נפילתנו ונילחם בעוז; חשוב מאוד למצוא כל דרך לתקן חציפות זו ולהתקדש יותר ויותר, ולהלחם בעזות דקדושה.

צריכים למחות בדרכי נועם ובהסברה. לענ"ד תפקיד זה מוטל בעיקר על הנשים, ובזכות נשים צדקניות ניגאל. וצריכים, כמובן, להתפלל על הילדות והנשים שלנו שלא תהרוסנה במו ידיהן את חייהן ועתידן. ואשאיר בסתר, מה שבלבי עוד בעניין; אקיים בגופי: "והצנע..." שהרי לא הכל ניתן להביע חוצ-פֶּה.

*

להרחבת נושא נכבד זה נעיין בנושא גילוי ערוה ודבר ערוה בפרשת כי-תצא. התורה מזהירה מחנה היוצאת למלחמה – "ונשמרת מכל דבר רע". בסיומה של הפרשה נאמר: "כי ה' א-להיך מתהלך בקרב מחנך והיה מחנך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך".³

בפרשה זו התורה מלמדת אותנו דברי הלכה ספציפיים, כגון: שאסור לומר דברים שבקדושה: קריאת שמע, תפילה, תלמוד תורה – כנגד ערוה ובמקום שבו חוסר צניעות או נקיות ועוד. אולם הוראתם העיקרית של הדברים היא להזהיר על הצניעות עצמה; היפך החשיפה המחוצפת. "והיה מחנך קדוש – ולא יראה בך – הקב"ה – ערות דבר". כך הם דברי הסמ"ק מצווה נז': "להיות צנוע, דכתיב 'והיה מחנך קדוש', וכתיב 'והצנע לכת עם א-להיך'".

3. התורה מדברת כאן, כאמור, לאנשי מחנה המלחמה, אולם פסוקים אלו אינם שייכים רק לתנאי הצבא. הרמב"ן מבאר שהתורה כותבת את הדברים אליהם, בגלל נטייתם של אנשי הצבא, בתנאי מלחמה, לפרוק עול בנושאים מסויימים, מסיבות הקשורות לאופיה של המלחמה; לפיכך ישנה כאן התייחסות מיוחדת למצבם; אולם ההלכות והמשמעויות שבפרשה זו נוגעות לכל מצבי החיים.

חוץ-פה שהיא ניבול פה

חז"ל מוסיפים על-פי המילה "דבר" – איסור **ניבול פה**, ערוות – הדיבור. כך הביא הרמח"ל ב"מסילת ישרים" בפרק י"א: "ולא יראה בך ערות דבר – זה ניבול פה". וממשיך שם: "...הרי לך שכל החושים צריכים להיות נקיים מן הזנות ומעניינו". הוא קורא שם לניבול פה – "זנות הפה".

ניבול פה הוא סוג גרוע של **חוץ-פה**, שמוציאים מן הפה דברים שיש להצניעם, כי כך ראוי לעניינים אלו שלא ידברו בהם. כשם שאיברים מסוימים צריכים לכסותם; כשם שמצבים מסוימים, שהם מותרים וכשרים, צריכים להיעשות בצנעה.

כך אמרו חז"ל: "הכל יודעים למה כלה נכנסה לחופה, אבל כל המנבל פיו" וכו'. (שבת לג). הדברים מדברים בעד עצמם. גם מה שידוע – יש והלכות הצניעות מחייבות שלא לדבר על-אודותיהן, זוהי "זנות הפה" כדברי הרמח"ל. ובשולי הדברים: אמרו חכמינו בספרי (תצא קיט), ומובא ברמב"ן: "כשהוא אומר **"דבר"** (=ונשמרת מכל דבר רע") – אף על **לשון הרע**".

ונראה לי שבפסוק המסיים את הפרשה, שהוא כעין סיכום של כל הנאמר בה: "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", מרומזת גם דרשה זו. "ערות דבר" היא כמו דיבור – ערוה, שמשמעותו גילוי מה שצריך להיות מכוסה כערוה, וזהו לשון הרע או רכילות, שאתה מגלה אותם בעוד שהיו צריכים להיות מוצנעים. ביסוס לדבר: מצאנו "ערוה" בהשאלה כזו, כמו "ערוות הארץ", (בראשית מב, ט). וראה רש"י שם, וזה לשונו: "ערות הארץ – גילוי הארץ... **וכן כל ערוה שבמקרא לשון גילוי הוא**...".

עכשיו שזכינו לרדת לעומק המושג ערוות – דבר, הרי כל גילוי דיבור שאינו בזמן ובמקום הנכונים מתאים למושג זה. לאמתו של דבר כלולים בזה כל חלקי החוץ-פה, שכתבנו לעיל: דיבורים האסורים; סיפורים להגדיל פרסומת, לקנות שם; וכן גילוי מה שצריך לשמור בצנעה. הרי לנו בפרשתנו כל סוגי החוץ-פה שהזכרנו.

4. שם בגמרא מובאים מאמרים נוספים בגנות ניבול פה, ורב נחמן בר יצחק מוסיף שיענש חמורת – "אף שומע ושותק". לפיכך יש להעלות דברים על הכתב,

בעקבות הסמ"ק הנ"ל, המחבר את "והיה מחנך קדוש" עם "והצנע לכת עם א-לוהיך" שבמיכה, ורואה בשניהם מצווה להיות צנוע, כנ"ל; נוסף שכאמור, נוסף להצנע לכת ביראת ה', כלולה בפסוק גם הבטחה, הבטחת הנביא שבהליכת "והצנע לכת" – תזכה להיות "עם ה' א-להיך". הבטחה זו מקבילה ל "כי ה' א-להיך מתהלך בקרב מחנך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". נסביר: "כי ה' א-להיך מתהלך בקרב מחנך" – אם רצונך שידור אתך ואינך רוצה חלילה לגרשו ולגרם "ושב מאחריך", הזהר מדבר ערוה, מחוצפה. התנהג ב"הצנע לכת" שהיא הפך החוצפה, וחנך כך ילדיך וחניכך, ואז תזכה להיות "עם ה' א-להיך".

כל היכול להשפיע על שלטונות הצבא, מבפנים ומבחוץ, לטהר את מחנות הצבא מתערובת ומפריצות, חייב לעשות כן! הדבר בנפשנו. בפרשה הנ"ל, כאמור, (ראה הערה 2) התורה מדברת בעיקר על מחנה היוצא למלחמה, ואיך נוכל לנצח ולהביא לקוממיות אם מצבינו יישאר כבהווה?

ובהזדמנות זו נברך את כל חיילינו, מוסרי הנפש, הלוחמים לכבוד ה', לכבוד האומה ולכבוד ארצנו הקדושה, יפרוס עליה הקב"ה סוכת שלום.

נישא תפילה שנוסחה על ידי חז"ל: "יהי רצון לפניך ה' א-לוהינו וא-לוהי אבותינו שתצילנו משעות החצופות הקשות (הרעות, היוצאות) המתרגשות לבוא לעולם". (ירושלמי ברכות פ"ה ה"א)

לאור מאמרינו ומצבינו בחודשיים האחרונים (בתקופה המקבילה אשתקד), נראה שתפילה זו כמו נתחברה בעבור דורנו.

תשובת השנה

מהם שני הרגלים של חודש אלול? מה פירוש "שופר גדול"? הרב מייטליס על פיקדונות ועל גאולה רוחנית ופיזית

רוח גבורה בעקבות אהבת הארץ

בכל שנה המפגש שלנו עם א' בתשרי הוא שונה. לא הרי המפגש שלנו בשנה שעברה בא' בתשרי התשס"ו, שבו היינו אחרי גירוש אלפי יהודים מבתיהם, אחרי ההרגשה שקיים

סדק בערבות ההדדית וחשש שקיימת התנתקות של חלקים מהעם מהקשר לארץ-ישראל ומא-לוהי ישראל, כהרי המפגש שלנו עם א' בתשרי בשנה שקדמה לה.

הרב ישעיהו מייטליס

הנה אנחנו עומדים בערבו של ר"ה התשס"ז, כאשר אנו רואים את "תשובת המשקל" גם מצד האזרחים והחיילים וגם מצד הפוליטיקאים, את הגילויים של אהבת ישראל, את הנכונות להתאמץ בשביל ארץ-ישראל, התקרבות הלבבות לא-לוהי ישראל וגמילות החסדים האדירה שמקיפה את כל החוגים.

אין לי ספק שעמידתם העיקשת של תושבי גוש-קטיף, חבל עזה וצפון השומרון על אמונתם, על אהבת הארץ שבהם, על אהבת ישראל הבוערת בהם, הפיחה רוח גבורה בעם כאשר בתודעה הלאומית "נצרבו" המראות מלאי ההוד מצד אחד של התושבים והמצטרפים אליהם ומעשי העקירה הנוראים מצד שני.

על הפסוק הנקרא בר"ה: "וה' פקד את שרה כאשר אמר" כתוב במדרש רבה: "הקב"ה הוא בעל הפיקדונות, מה שמפקידים אצלו הוא מחזיר. עמלק הפקיד אצלו קוצים, והוא מקבל ויקבל חזרה קוצים. שרה הפקידה אצלו מצוות ומע"ט ותקבלם חזרה". עם ישראל הפקיד במשך השנה הרבה מצוות ומעשים טובים, הרבה מסירות נפש למען קדושת העם תורה והארץ. על כן אנו מקווים שנקבלם בחזרה מהקב"ה וכפליים.

רב העיר נהריה, ראש ישיבת ההסדר "נהר-דעה"

כוח התשובה גדול מכוח הנבואה

התשובה עומדת במרכזם של החודשים הבאים עלינו לטובה. כשאנו מתבוננים בפסוקי התשובה בתורה ובנביאים אנו מבחינים שלתשובה תמיד מצטרף "אח תאום" והיא הגאולה. בתורה: "ושבת עד ה' א-לוהיך... ושב ה' א-לוהיך את שבותך ורחמך ושב

עם ישראל הפקיד
במשך השנה הרבה
מצוות ומעשים טובים,
הרבה מסירות נפש
למען קדושת העם
תורה והארץ. על כן
אנו מקווים שנקבלם
בחזרה מהקב"ה
וכפליים

וקיבצך מכל העמים... ומל ה' את לבבך" (דברים ל' ב'-ג'). וכן בנביאים: "ולקחתי אתכם מן הגויים וקבצתי אתכם... וזרקתי עליכם מים וטהרתם מכל טומאותיכם... ונתתי לכם לב חדש" (יחזקאל ל"ו כ"ד-כ"ו).

למה הדבר דומה? לאדם המהלך בשתי רגליו, כאשר הוא צועד צעד ברגל אחת הרגל השנייה נמשכת אחריה, וכאשר צועד ברגל השנייה הרגל הראשונה נמשכת מאליה. וכך הוא הולך ומתקדם.

הרב זצ"ל מזכיר עניין זה באורות התשובה: "התעוררות חפצה של האומה בכללה לשוב אל ארצה, אל מהותה אל רוחה ואל תכונותיה-באמת אור של תשובה יש בה" (י"ז ב'). וכן באגרות "ואם יבוא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה ואל דברת הקץ המגולה ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכוון שום דבר לאמיתתה של תורת אמת" (אגרת שע"ח ומופיע גם בהקדמת "אורות התשובה").

בכך מכוון הרב זצ"ל לדברי המהר"ל מפראג על הגמרא ביומא פו עמוד א: "אמר ר' יוסי הגלילי גדולה תשובה שמביאה גאולה". כשאדם חוזר בתשובה הריהו נגאל מהיצר הרע הנקרא מלך ובוה יוצא לחירות, ובכך הוא משפיע על הגאולה והיציאה לחירות מהאומות המושלות על ישראל. ראייה לדבר, יום הכיפורים, שהוא יום גאולה לנפש האדם היוצאת לחירות מהיצר הרע, הוא גם היום שבו יוצאים העבדים לחירות והאדמות חוזרות לבעליהן, ועל כך נאמר בפסוק: "ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם, ובכל ארצכם גאולה תתנו לארץ" (ויקרא כ"ה י'). יוצא אם כן שיום הכיפורים מרכז בתוכו גם את התשובה וגם את הגאולה (נתיבות עולם, נתיב התשובה).

על קשר זה עומד ר' צדוק הכהן מלובלין: כאשר בוחנים את אישיותו של חזקיהו המלך רואים שהוא ראוי היה להיות משיח – עניין הגאולה. ומאידך אומר לנביא ישעיהו "כלה נבואתך וצא" כאשר הנביא הוכיחו על חטאו. לימד אותו חזקיהו כי כוח התשובה גדול אפילו מכוח הנבואה. ולכן אף בנו מנשה, שהמשנה בפרק "חלק" בסנהדרין מונה אותו בין אלה שאין להם חלק בעולם הבא, בכל זאת, מכוח התשובה הקב"ה חתר לו חתירה תחת כיסא הכבוד, וקיבל את תשובתו. יוצא מכאן שבראייה של מי שראוי להיות משיח, כוח של התשובה הוא כוח אדיר המסוגל

להתגבר על כל המכשולים (תקנת השבין עמ' 13).

עלייה עם ברכה

כדי להתעורר לתשובה, התורה קובעת כמצווה מרכזית בראש השנה את תקיעת השופר. רבינו סעדיה גאון מונה עשר סיבות לכך. והסיבה התשיעית להזכירנו קיבוץ נידחי ישראל שנאמר: "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" (מתוך המחזור). הרב זצ"ל מתייחס לביטוי "שופר גדול" ושואל – האם מדובר על "גדול" מבחינה פיזית בלבד?

אלא ודאי מדובר על עניין פנימי יותר. כידוע ישנה הקבלה בין השופר לגאולה. בשופר ישנן דרגות שונות: השופר המהודר הוא שופר העשוי מקרן של איל. ואילו שופר העשוי מקרן של בעל-חיים כשר גם בו יוצא ידי חובת תקיעת שופר, אך לא לכתחילה. פחות ממנו הוא שופר העשוי מקרן בעל-חיים טמא או שופר שעשה אותו גוי, שאם אין לו בשום אופן שופר אחר יכול לתקוע בשופר זה ולצאת בו ידי חובה אבל לא יברך עליו. כך גם בעניין הגאולה ישנן שלוש דרגות: העלייה לארץ-ישראל מתוך האידיאל לשוב לארץ אבותינו, ולקיים את המצוות התלויות בארץ, זוהי ודאי הגאולה המהודרת. פחות ממנה העלייה לארץ ממניעים לאומיים, כמו כל העמים כך אנו רוצים מדינה משלנו. גם זוהי עלייה מבורכת. אך בסוג השלישי המדובר בעלייה לארץ כאשר "האדמה בוערת מתחת לרגליים" והגויים רודפים אותם, או אז נזכרים בארץ-ישראל. זוהי גם עלייה, אך אין לברך עליה. לכן אנו מתפללים ומצפים ל"שופר גדול" – שהגאולה והעלייה לארץ יבואו מתוך האידיאל הגדול דווקא.

בעניין הגאולה ישנן שלוש דרגות: העלייה לארץ-ישראל מתוך האידיאל, פחות ממנה העלייה לארץ ממניעים לאומיים, הסוג השלישי כאשר "האדמה בוערת מתחת לרגליים"

בתפילת העמידה אנחנו מזכירים את השופר בכל ימות השנה ולא רק בראש השנה "תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גלויותינו". התפילה והבקשה הזו מסתמכת על הפסוק "כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו" (ישעיהו י"ח ג'). אם נשים לב נראה שהסדר שונה בין דברי הנביא המקדים את הנס-הדגל לפני השופר. ואילו בתפילה מקדימים קודם את השופר לנס-הדגל. הרב זצ"ל מסביר זאת בכך שבתפילה מבטאים אנשי כנסת הגדולה את השאיפה והכמיהה שהסדר יהיה כך שקודם תהיה הגאולה הרוחנית ואח"כ הנס-הדגל המסמל את הגאולה הפיזית-הלאומית, אך הנביא הרואה למרחוק רואה איך הדברים יתרחשו במציאות ריאלית שבה תבוא קודם הגאולה הלאומית הרמוזה בנס- הדגל ורק אחר כך יבוא תהליך הגאולה הרוחנית הנרמז בשופר.

בימים אלו אנו רואים איך שניהם משתלבים יחד כאשר דגלי מחנות הצבא על כל חיילותיו משתלבים עם ריבוי התפילות ולימוד התורה, עם ריבוי מעשי החסד ואחדות ואהבת ישראל, לשלמות גדולה.

ארץ לבנון ובית המקדש

הארץ הצפונית לנו נקראת "לבנון" כשם בית-המקדש, שנקרא כך על שם שהוא "מלבין חטאיהם של ישראל", כך המציאות שהקב"ה סובב על-ידי המלחמה עם אויבינו מלבנון כדי שעל ידם "ילבינו חטאיהם של ישראל" ומתוך כך יתגלה משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

בירמיהו פרק ו' פסוק א' נאמר: "העיזו בני בנימין מקרב ירושלים ובתקוע תקעו שופר ועל בית הכרם שאו משאת, כי רעה נשקפה מצפון ושבך גדול", הנביא ירמיהו מייפץ לנו לחזור בתשובה כדי להמנע מהרעה הנשקפת מן הצפון וזו היא למעשה הפעם היחידה בתנ"ך שהמילה תשובה נרמזת בראשי תיבות לפי הסדר.

אין הדבר תלוי אלא בנו

מה ההקבלה בין התשובה האישית לתשובה הלאומית? מה בין אלעזר בן דורדייא לשמרים? הרב איזק על הכוחות הישראליים ועל מאמינים אמיתיים?

חושך לקראת אור גדול

מפרשת התשובה המופיעה בפרשת "ניצבים" ניתן ללמוד דברים רבים. מתברר שתהליך התשובה ותהליך הגאולה מחוברים זה לזה. "ושבת עד ה' א-לוהיך ושמעת בקולו..." (ל' ב') ולאחר מכן "ושב ה' א-לוהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים..." (ל' ג').

הרב דני איזק

כשמתחילה תשובה חלקית (=עד ה'),

המתבטאת בהתעוררות האומה מחנק הגלות וברצון

לחזור לארצנו ולחיות בה חיי כלל, אף הקב"ה מסייע בידינו ומחזיר חלקים מהאומה לארץ-ישראל. בהמשך כותבת התורה "ומל ה' א-לוהיך את לבבך ואת לבב זרעך..." (ל' ו'), מזה למדים אנו שהתהליך הקודם שהביא מהפכות אדירות באומה מכוח מעשיה, ייעצר ויסתבך. אומנם התהליך חייב להמשיך ואינו יכול להיעצר חרף המשברים שבדרך. המשברים נובעים מכך שבתודעה שלנו עדיין לא שבנו ממש אל ה'. מבטיח לנו הקב"ה "ומל ה' א-לוהיך את לבבך ואת לבב זרעך..." הקב"ה "מתערב" בתהליך ופועל בנו (בעל כורחנו). הוא מל את לבבנו. מתוך הפעולה הא-לוהית ממשיכה הפעולה שלנו ביתר תוקף, "ואתה תשוב ושמעת בקול ה', ועשית את כל מצוותיו אשר אנוכי מצווך היום" (ל' ח'). ברור שהתהליך מורכב ומסובך, ועל כן יש תקופות יותר מאירות ויש תקופות חשוכות. ישנם המצליחים להתחבר רק בזמן ההארה ומתייאשים בזמן ההחשכה, אך המאמין האמיתי יודע שזהו סדר הגאולה, שהחושך הוא חבלי הלידה שמתוך כך ייצא אור גדול יותר. דברים אלו אנו צריכים לשים אל לבנו בעומק ובחוזק בתקופתנו, שרבים מתייאשים מחמת החושך והנסיגות בהתקדמות הגאולה (לימוד זה היה חוזר מו"ר הרב צבי יהודה קוק בשיחותיו על פרשת השבוע).

ראש ישיבת ההסדר "בית-אורות"

נחמה ליבוביץ מאירה, שהפועל "שוב" חוזר בפרשתנו שבע פעמים ובהוראות שונות. פעמים שהאדם הוא שב ופעמים שהקב"ה משיב. "והשבות אל לבבך..." (אי) "ושבת עד ה' א-לוהיך..." , כאן האדם הוא השב, ואילו בפסוק ג', "ושב ה' א-לוהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך..." ה' הוא המשיב. אומנם בין שתי הפעמים שהקב"ה משיב, מופיעה השיבה

שלנו "את שבותך". רש"י מעיר: "היה לו לכתוב והשיב את שבותך. רבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת שלותם, וכשנגאלים הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם". דברים נפלאים אלו מלמדים על החיבור המופלא שבין ישראל לקב"ה, בין הדוד לרעיה. וכדברי הפסוק אני לדודי ודודי לי.

בהמשך כתוב: "ואתה תשוב ושמעת בקול ה'..." (לי ח'), ומתוך כך גם הקב"ה יפעל "כי ישוב ה' לשוב עליך..." (לי ט'), ולבסוף התשובה השלמה: "כי תשוב אל ה' א-לוהיך בכל לבבך ובכל נפשך" (לי י'). גם כאן התורה מחברת בין תשובת האדם לבין המעשה הא-לוהי.

התהליך חייב להמשיך ואינו יכול להיעצר חרף המשברים שבדרך. המשברים נובעים מכך שבתודעה שלנו עדיין לא שבנו אל ה'

אומה טהורה

כמו שביארנו לעיל בתהליך הגאולה, שישנם מצבים שונים של הארה והחשכה, כך גם בתהליך האישי של התשובה ישנן עליות ומורדות, וכל ירידה אמורה לתת לנו דחיפה לגילוי כוחות שהיו נסתרים מאתנו.

כשאנו מבינים את החיבור שבין תשובת האדם לכך שהקב"ה משיב אותנו, מתבררת לנו מהות התשובה. הגמרא במס' ע"ז (דף יז עמוד א) מספרת: "אמרו עליו על ר' אלעזר בן דורדיא שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס של דינרים בשכרה, נטל כיס דינרים והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר (=תשמיש) הפיחה (=רוח) אמרה כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה כך אלעזר בו דורדיא אין מקבלים אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות. אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו... אמר,

שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש עלינו... אמר אין הדבר תלוי אלא בי. הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצאה בת קול ואמרה ר' אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלים אותם אלא שקורים אותם רבי".

הסיפור צריך בירור עמוק. המהר"ל (פ"ח מנתיב התשובה) מבארו. מסופר על אלעזר בן דורדיא, וכידוע השם מלמד על מהות האדם. דורדיא אלו הם שמרים, דהיינו הפסולת של היין. וכאשר חטא בזנות בצורה מוקצנת עד שהיה דבוק לגמרי בעריות, הוא איבד את עצמיותו ואת אישיותו המקורית והוא נהיה כאותם שמרים בלא המקור, בלא היין. זהו שאמרה הזונה לאלעזר "כשם שהפיחה זו אינה חוזרת וכו'", שהרי הפיחה היא פסולת שאין בה ממשות ועל כן אינה חוזרת, כך ר' אלעזר איבד לגמרי את אישיותו, אין בו ממש, ועל כן לא שייכת בו התשובה. נראה כאילו מצבו של ר' אלעזר אבוד לחלוטין, ובהשקפה ראשונה אפשר לחוש פסימיות בנוגע לכוחה של התשובה.

אמנם ר' אלעזר, כששמע את דברי הזונה, הזדעזע (ישנם רגעים שבהם זוכה האדם להתנוצצות המצליחה לבקוע את כל המסכים. פעמים רבות מגיעים ברקים כאלו לאדם אך הוא אינו שם לב אליהם בגלל גסות נפשו, ובגלל שהאור הוא לזמן מועט מאוד, אך האדם חייב לנצל את רגעי החסד האלו ולעלות מהנפילה שנפל בה). ר' אלעזר חושב לקבל סיוע מגורמים חיצוניים כהרים וגבעות ושמש וירח, אך כולם אינם מסוגלים לעזור לו, כי הם צריכים לשמור על עצמם ועל תפקידם. מתוך כך הוא מבין שאם הוא יצליח להגיע לתפקודו ולעצמיותו, אולי יתכפר לו.

בטוחים אנו שהאומה
ודאי תחזור בתשובה
שלמה אל הקב"ה,
שהרי נצח ישראל
נמצא בנו

ובאמת הוא מצליח, אך כל זאת משום שקיימת בתוכו הנקודה הא-לוהית המקורית שנשארת בטהרתה תמיד. אדם הנופל בחטא בלילה, כשקם בבוקר הוא אומר: "א-לוהי נשמה שנתת בי טהורה היא", שהרי באמת נשמתנו טהורה. גם נקודה א-לוהית זו רמוזה בשמו, שהרי הוא נקרא אלעזר, דהיינו שהנקודה הא-

לוהית היא זו שעוזרת לו. נמצינו למדים ממדרש זה את כוחה של התשובה. גם במצב הירוד ביותר, שאדם משועבד לחלוטין ליצריו, והקשה שבהם הוא יצר העריות, עדיין א-לוהיו בעזרו, אם רק ירצה. מדרש זה מלמדנו את ביטחוננו בתשובה וממילא שמחה בעבודת ה', שהרי בתוכי נמצאת תמיד הטהרה הקדושה.

מתוך לימוד החיבור של התשובה שלנו עם המעשה הא-לוהי המשיב אותנו, אנו לומדים את עומקה של התשובה. מתוך כך בטוחים אנו שהאומה ודאי תחזור בתשובה שלמה אל הקב"ה, שהרי נצח ישראל נמצא בנו. כשמתגלית הנקודה הנסתרת הזו, לא רק מזומן האדם לחיי עולם הבא, אלא גם נקרא רבי (כמו שמצינו במס' ע"ז), כך ועוד הרבה יותר מכך באומה כולה. כשמתוך הכיסויים וההעלמות תתגלה נקודת האמת הטהורה, תתגלה הסגולה הישראלית ביתר תוקף וביתר זוהר.

מי שמבין דברים אלו, ימשיך לפעול בכל כוחו לחשוף את הכוחות הישראליים, מתוך אהבה ומתוך ביטחון שהגאולה בא תבוא.

דרכי תשובה בארץ-

מה ההבדל בין תורה לתפילה? מה בין דוד למשה? הרב
ברונר על דור סגולה ועל תשובה מתוך לחימה

מעלת האדם בתורה מול מעלת האדם בתפילה

קניין תורה בנוי ממדרגה על גבי מדרגה. ככל שהאדם עולה במעלות התורה, כך חכמת

התורה יותר טבועה בתוכו, וכך אנו בוחנים את מעלתו על חברו. העלייה בסולם המדרגות מותנית בהשקעה של שנות לימוד, בהשקעה של העמקה בלימוד, חזרות ושינון של הלימוד.

בתפילה, לעומת זאת, ככל שהאדם חסר יותר כך תפילתו נשמעת יותר.

בזוהר בפרשת בראשית דף כ"ג עמוד ב: (תהלים ק"ב) תפלה לעני כי יעטוף – והיא צלוצא דעטיפ כל צלותין קדמה עד דייעול צלוצא דיליה בגין דא אקדים עני לכלהו.

ובגמרא במסכת ברכות דף לד עמוד ב': שוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי. אמר לו: חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה. הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים – ויחיה. אמר רבי יוחנן בן זכאי: אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו – לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך.

תלמיד חכם דומה לשר לפני המלך, ואילו יהודי שמתפלל דומה כעבד לפני מלך.

לפני הקב"ה קיים שוויון מוחלט בין גדול לקטן כשמדובר על תפילה, ואולם כשמדובר על תורה קיים חילוק בין גדול לקטן. התפילה בנויה על בקשת חסד, ומצד החסד אין חילוק במדרגתו של המקבל. התורה בנויה על דין, ובקשה מכוח הדין בנויה על השאלה מיהו המקבל, וכאן קיים חילוק בין האדם בעל המדרגה הגבוהה לאדם בעל המדרגה הנחותה.

דבקות בה' מכוח התורה או מכוח התפילה

התורה היא דבר ה', וכל הלומד התורה מתחבר לקב"ה. הרב בעל התניא מדמה את לומד התורה ל"מחבק את המלך בלבושי". ברור שככל שהאדם לומד יותר, וככל שהשגתו בתורה גדולה יותר, כך החיבור שלו לקב"ה גדול יותר.

לעומתו המתפלל, כפי שמכיר יותר בחסרונו, ותפילתו נובעת ממעמקי לבו, כך הוא צועק ומבקש מהקב"ה שיעזור לו, ועצם הצעקה מביאה אותו לדבקות בה'. מידת הענווה

היא המידה המרכזית המביאה את האדם לדבקות בה'.

העלייה בסולם

המדרגות מותנית

בהשקעה של שנות

לימוד, בתפילה,

לעומת זאת, ככל

שהאדם חסר יותר כך

תפילתו נשמעת יותר

בגמרא במסכת סוטה דף ה' עמוד א': וחד אמר: אני את דכא. ומסתברא כמ"ד אני את דכא, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, ולא גבה הר סיני למעלה.

ר' צדוק הכהן מלובלין, בספרו "רסיסי לילה" פסקה כ"ו, מסביר שסוף כל המדרגות הרוחניות הוא גם תחילתן: "במקום כלות האור שם הוא חוזר ונעשה הסוף התחלה וחוזר חלילה להיות סוף כל

דרגין מתדבק בתחילת ועומק ראשית ונקרא ראש כל דרגין כי ראשית הכל הוא הש"י, והדביקות הגמור בו הוא עומק ראשית דהשתלשלות הנבראים והולך סדר השתלשלות עד תכלית המטה שהוא השיקוע בכל מיני חסרון המרחיקים מדביקות הגמור".

זהו תהליך של "רצוא ושוב", כך שההתעלות הגבוהה מחברת את האדם אל השורש הבראשיתי, ויש אדם שיוכל להתחבר לשורש זה דרך השתקעות בחסרונות שמרחיקים מדבקות, כשהוא מכיר בחסרונות אלו.

התורה מעלה את האדם אל השורש הבראשיתי, ואילו התפילה מחברת את האדם לשורש זה כשהוא מגיע למצב של חסרון מוחלט ואין לו אל מי לפנות אלא לרבנו של עולם. ר' צדוק שם כותב שתפילה היא מלשון "תפל", שהאדם מרגיש את אפסיותו ואז הוא מידבק בקב"ה.

משה רבנו - כוח התורה, דוד המלך - כוח התפילה

משה רבנו, השליח הנאמן שהביא את התורה לעם ישראל, לימד אותם כיצד להתעלות ממדרגה למדרגה בקניין התורה. משה רבנו חטא במי מריבה, ולכן לא זכה להיכנס לארץ-ישראל. הנצי"ב מוולוז'ין בפירושו על התורה "העמק דבר" בפרשת חוקת מסביר שהקב"ה רצה שמשה ילמד את עם ישראל מה עושים כשיש עצירת גשמים בארץ-ישראל. אנו יודעים שעצירת גשמים בארץ-ישראל היא תופעה שכיחה, והדרך להוריד גשם בארץ היא על-ידי תפילה. הקב"ה מבקש ממשה ללמד את עם ישראל כיצד מתפללים, וזה יסוד ההנחיה למשה לקחת את המטה שהשתמש בו כל ימי הנדודים במדבר, אבל לא להשתמש בו אלא לדבר אל הסלע, כוח הדיבור הוא התפילה. משה לא מלמד את העם כוח מיוחד זה, ובזה הוא מוכיח שאין הוא יכול להנהיג את העם בארץ-ישראל.

דוד המלך, "נעים זמירות ישראל", משלים את מה שמשה החסיר, עיקר כוחו הוא כוח התפילה, ולכן הוא זוכה להקים את מלכות ישראל הנצחית.

התורה מכוח הבחירה והתפילה מכוח הסגולה

אדם הלומד תורה מכיר בערכה הגדול, ודרך הלימוד הוא הולך ומתעלה. לעומת כוחה של תורה, התפילה נובעת מהכרתו של האדם את חסרונותיו, והיא תופיע בעיקר אצל יהודים שכוח הבחירה אינו הכוח הדומיננטי שלהם אלא כוח הסגולה. "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא" (סנהדרין מ"ד עמוד א), נשמתם של פושעי ישראל זועקת כלפי מעלה, אפילו אם אינם מודעים לכך. ר' צדוק מסביר שם שישראל קנו את המעלה שאפשרה להם

את הכניסה לארץ על-ידי החטא הנורא של בעל פעור, על-ידי מעשה השיטים שהם היו בשפל המדרגה. במציאות זו הם צעקו והתחרטו על הקשר שהיה להם עם בנות מואב, ומכוח צעקה וחרטה זו הם זכו להידבק בעומק הראשית, ובזה הם נפרדו לגמרי מן הגויים וזכו לארץ-ישראל.

ככל שמדרגת הסגולה נקייה יותר מבחירה, כך שבצד הנגלה נראה שישראל חייו שווים לאומות העולם, כך היכולת להגיע לדבקות בה' היא יותר גדולה. הגויים אינם מכירים כוח מיוחד זה של ישראל, כיצד יכולה להיות דבקות ה' למרות שכלפי חוץ נראה כאילו אין היא קיימת כלל.

הגויים מנסים ללמוד תורה, ולכן משה רבנו ביקש מהקב"ה שלא תשרה שכינה עליהם, "חכמה בגויים תאמין, תורה בגויים אל תאמין" – מדרש רבה, איכה.

בתורה יש חשש שאם

ילמדו יציגו את עצמם

כישראל, אבל

בתפילה לא יוכלו,

כיוון שאין להם הכוח

של סגולת ישראל

כוח התפילה הבנוי על הסגולה שהיא ההבדל בין ישראל לעמים אינו שייך כלל לאומות העולם, אבל בכל זאת ביקש שלמה המלך שה' ישמע אל תפילת הנכרי שיתפלל אל בית-המקדש.

בתורה יש חשש שאם ילמדו יציגו את עצמם כישראל, אבל בתפילה לא יוכלו, כיוון שאין להם הכוח של סגולת ישראל.

בכוח הבחירה יש לגויים אחיזה, ובכל זאת בזכות תפילתו של משה אין להם השגה בתורה, בכוח הסגולה אין להם אחיזה כלל, כוח זה טבוע בבני ישראל "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו" – ישעיהו מ"ג.

דורנו דור הסגולה

הראייה קוק מלמד אותנו באגרת תקנ"ה שדורנו הוא דור הסגולה, דור שלא הצד הבחירי שלו הוא הצד הבולט, אלא דווקא הצד הסגולי. סגולת ישראל מתגלית דרך המידות שבהן עם ישראל מצוין "רחמנים, ביישנים, גומלי חסדים". מידות אלו בולטות

בדורנו, ולעומתן לבנו דאב על כך שרבים מישראל מנוכרים לשמירת תורה ומצוות על-פי ה"שולחן ערוך".

הרב קוק כותב שם, שלמרות המקובל כאילו הבחירה גדולה מן הסגולה, שהרי הבחירה תלויה באדם ואילו את הסגולה הוא קיבל במתנה מרבנו של עולם, האמת היא שהסגולה גדולה מן הבחירה, שהרי הסגולה היא מעשה ה' ואילו הבחירה היא מעשה אדם.

הגאולה עתידה להגיע בזכות הסגולה, כך אנו אומרים שלוש פעמים ביום בתפילה: "מביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה". הגאולה היא למען התגלות שמו של הקב"ה, ובגלל סיבה זו הקב"ה יביא את הגאולה ולא בזכות מעשיהם של בני אדם.

הסגולה - בכלל, הבחירה - בפרט

בדורנו כוח הסגולה מתגלה בכלל. די לראות את התקופה האחרונה, מלחמת "בין המצרים", כדי להבין שהרבה כוחות של חסד מתגלים בעם ישראל. אחוז המתגייסים למילואים גבוה מעל המצופה, יהודים רבים תורמים כסף, מזון, צעצועים לילדים.

מתנדבים רבים גודשים את הערים שנפגעו מקטיושות, ולעיתים מספר המתנדבים הוא כל כך גדול שלחלקם לא נותרה תעסוקה. יהודים רבים מרחבי הארץ מתקשרים לבקש משפחות מן הצפון על-מנת לארח אותן ועוד ועוד.

הקבוצה האחרת היא קבוצת הרוב, כיוון שמדובר על אנשי סגולה, כדאי לדבר אליהם דברי אמונה, להזמין לתפילות לשמוע מה הם רוצים

הכח הבחירי מתגלה בפרטים המדקדקים במצווה קלה כבחמורה, שואלים שאלות בהלכה, לומדים תורה ומתפללים למען עם ישראל השרוי בצרה.

מספר הפרטים בהם מתגלה הכח הבחירי אינו מגיע בינתיים לרוב, ולכן בהחלטות הקשורות לחיבור בין עם ישראל לתורתו, אנו נתקלים בקשיים. בנושא אחיזתנו בארץ-ישראל, כמו הגירוש מחבלי ארצנו שחוונו בשנה שעברה, שמירת שבת במישור הציבורי, חינוך לתורה ומצוות, מערכת משפט על-פי תורה ועוד.

דרך התשובה בתקופתנו

קיימות שתי קבוצות בעם ישראל. הקבוצה האחת היא קבוצת הפונים אלינו, יהודים שקצה נפשם בתרבות החול הקלוקלת. בעבור יהודים אלו יש להקים מסגרות מיוחדות לבעלי תשובה, שבצורה הדרגתית יגלו להם את המאור הגדול של התורה. לימוד שיחבר אותם אל כוחה הפנימי המיוחד של התורה, עבודת ה', חסידות, ובנוסף לימודים עיוניים של מחשבת ישראל ומוסר, וכמובן הלכה.

הקבוצה האחרת היא קבוצת הרוב. קבוצה זו אינה פונה אלינו, אבל ברובה תקבל אותנו בסבר פנים יפות. כיוון שמדובר על אנשי סגולה, כדאי לדבר אליהם דברי אמונה, לחלק להם ספרי תהילים, להזמין אותם לתפילות, לשמוע מה הם צריכים. רב בדורנו צריך שתהיה לו הכשרה לטיפול פרטני באנשים כדוגמת עובד סוציאלי. התפילה היא הכוח המרכזי שאתו יש לפנות לקבוצה גדולה זו של יהודים.

מלחמת בין המצרים

המלחמה שנפתחה השנה ב"ז בתמוז בלבנון היא פועל יוצא של נטישת חבלי ארצנו בשנה שעברה. איננו יודעים לאן היא תוביל את העם היושב בציון, נראה לנו שגם מנהיגי העם אינם יודעים לאן הם מובילים את המערכה, ובוודאי שהמוני בית ישראל הם נבוכים. קיים כאן מאבק עיקש עם מוסלמים הרוצים לעקור אותנו מכל חבלי נחלתנו. קיימת חזית שחוד החנית שלה הוא הארגון המרושע הנמצא בלבנון, אבל מאחוריו עומדות מדינות כמו איראן וסוריה. מצד שני עומד ארגון החמאס הנמצא ביש"ע, ומלחמה זו עלולה להמשיך זמן רב. מבוכה זו של העם עשויה להוביל לתהליך חיובי של תשובה, תשובה הבאה מתוך כוח הסגולה. יהודים רבים יחוו שהתקווה היחידה שלהם היא הישענות על רבוננו של עולם עם פעולות מסוימות שנצטרך לעשות, אבל ברור שאנשים לא ישליכו את יהבם על פעולות אלו שיפתרו את עומק המשבר. אנו שומעים ביטויים רבים של "אין מה לעשות", "אין פתרון לטרור המוסלמי", "לעולם לא יהיה עמם שלום" ועוד ועוד. הרצון להמשיך ולהתקיים כאומה בארץ-ישראל יוביל בעז"ה לגילוי כוחות של אמונה הצפונים בתוך עם ישראל. דווקא מתוך שפל המדרגה יתגלה כוח הסגולה הצפון בעם ישראל, ומתוך הצרה הגדולה תבוא הישועה "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע" (ירמיהו ל' ז).

הגאולה האחרונה בעיקר על-ידי הקב"ה

כשיחזקאל מתאר את השלבים של הגאולה אחרי קיבוץ הגלויות, ניכר מתוך פשוט הפסוקים שהקב"ה הוא הפועל. בכל הדורות הקב"ה מנווט את תהליכי הגאולה, אבל בדור האחרון הוא לא משאיר הרבה לבני האדם, אין די זמן, זמן הגאולה מתקרב.

יחזקאל פרק ל"ו כ"ב-כ"ח: לָכֵן אָמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לֹא לְמַעַנְכֶם

הרצון להמשיך ולהתקיים כאומה בארץ-ישראל יוביל בעז"ה לגילוי כוחות של אמונה הצפונים בתוך עם ישראל

אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאתֶם שָׁם: וְקִדְשֹׁתַי אֶת שְׁמֵי הַגְּדוֹל הַמְחַלֵּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּתוֹכָם וְנָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְקֻנֶּה נְאֻם ה' אֱלֹהִים בְּהַקְדְּשִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיהֶם: וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמַתְכֶם: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשׁ אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסַּרְתִּי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לְכֶם לֵב בָּשָׂר: וְאֶת רוּחִי אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחָקִי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם: וְיִשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם וְהֵייתֶם לִי לְעָם וְאֶנְכִּי אֶהְיֶה לְכֶם לֵאלֹהִים:

הרמח"ל מאריך בכתביו ב"דעת תבונות" וב"כללים ראשונים", שבדורות האחרונים הנהגה המרכזית של עם ישראל היא הנהגת הייחוד, הנהגה שהקב"ה מוביל אותה על-מנת לזרז את תהליך הגאולה.

מכל האירועים המתרחשים בדורנו, ובוודאי מהאירועים בשנה האחרונה, ניכר בעליל שהקב"ה פועל בארץ-ישראל על-מנת ליצור בירור עמוק של זהותנו הישראלית. הקשיים הם בתוכנו, ברצון שלנו להלחם על קיומנו, בהבנת הקשר שלנו עם ארץ-ישראל, בהבנת ההבדל בין ישראל לעמים. הקב"ה שולח את האויבים הקמים עלינו על מנת שהם יעוררו אותנו לבירור פנימי של נושאי יסוד אלו. עם ישראל מסוגל לגבור על אויבים גדולים ועצומים מאנשי הטרור שקמים עלינו, אבל בשביל לגבור עליהם צריך לחזק את עולם הרוח הפנימי, והקב"ה מחייב אותנו להגיע לבירור עמוק זה.

77 הרב בניהו ברונר

שומה עלינו לסייע לעם ישראל בבירור חשוב, מהותי וקיומי זה, ונזכה ל"אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו".

העי"ן קודמת לפ"ה

מה הפגם הגדול בעדות שקר? מהו שורש הקלקול לפי מגילת איכה? הרב שטסנר על מלחמת ברירה ועל שכל ישר

עדות שקר

מגילת איכה בארבעת פרקיה הראשונים מסודרת על-פי סדר אותיות הא"ב. תופעה מעניינת בפרקים ב-ד היא, כי האות פ"ה מקדימה את האות עי"ן, על אף שסדר האותיות

הוא עי"ן ולאחריה פ"ה. הפרק הראשון מסודר בסדר הנכון, ואילו הפרק האחרון שמסיים בעניין של תשובה אינו מסודר כלל על-פי סדר הא"ב. פרק א' הוא

הרב שמחה שטסנר

פתיחה למגילה, שלושת הפרקים האמצעיים הם לב המגילה, והפרק האחרון הוא בחינת סיום למגילה. לב המגילה, בצורה המיוחדת של מבנהו, בא ללמד על סיבתו הפנימית של החורבן. משום כך מקום הלימוד הוא במקום הפנימי של המגילה. השינוי בסדר האותיות אשר מקדים את הפ"ה לעי"ן, בא ללמד כי יש כאן שינוי מהותי מהסדר הנכון והנצרך. מלמדים חז"ל שלעולם העין צריכה להקדים את הפה, ללמדך שלא תאמר דבר שלא ראית. זה יסוד העניין של עדות שקר.

בספר "עצות ישרות" ערך "אמת ואמונה" מובא, כי על-ידי עדות שקר פוגמין בשני השמות הקדושים שהם ה' א-לוהים. ועל-ידי עדות אמת מייחדים את שני השמות הנ"ל בבחינת ה' א-לוהים אמת. וזה מה שאמרו חז"ל שפסוק "אני ה' א-לוהיכם אמת" שבסוף קריאת שמע הוא כנגד הדיבור "לא תענה". אומרים חז"ל בברכות י"ד עמוד ב: אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. מבאר הרב קוק בעין אי"ה את דברי עולא ואומר, כי גדר של עדות שקר הוא שמעיד מה שלא ראה. השגת אחדותו של הבורא היא מהנמנעות מהשכל האנושי, אם כן איך ייתכן כי יעיד על כך? אבל כאשר עושה

את המעשים היוצאים מלימוד נשגב זה, נחשב לו כאילו הבין גם כן את הציור של המדע, שתכלית הלימוד היא גם הפעולות הנצמחות ממנו. על כן בהיותו קורא קריאת שמע ומניח תפילין, שהוא המעשה המתייחס ביותר לקריאה זו, עדותו נאמנה. אבל ללא המעשה הרי שעדותו רק על הציור המופשט וזה נעלה משכלו, ועל כן כאילו מעיד עדות שקר. הפעולה הגשמית המעשית שהאדם עושה, קושרת אותו אל שורשה הפנימי של אותה הפעולה. מן הנמנעות הוא בעלמא להוציא אנשים ומקרים חריגים, שיוכל האדם להיקשר לשורשו של דבר, ללא הפעולה המעשית. אם כן יסוד העדות הוא רק על דבר שיכול האדם לתפוס בחושי. עדות על דבר שלא נתפס בחושים הרי

היא בבחינת עדות שקר הפוגמת בשמותיו של הקב"ה.

את יסוד דברי חז"ל "אין לדיין אלא מה שענינו רואות" מבאר בספר "אדיר במרום" חלק א', וזה לשונו: "אך על זה הענין אמרו, אין לדיין אלא מה שענינו רואות (ב"ב קלא א), כי כיון שאי אפשר לשום מציאות לימצא אלא בכח חכמה שהיא הראיה, על כן גם הפגם לא נקבע להיות פגם אלא בראיה, ולכן צריך להמתין לראיה".

הפעולה הגשמית
המעשית שהאדם
עושה, קושרת אותו
במידה ומעיין בדבר
וביסודו, אל שורשה
הפנימי של אותה
הפעולה

הראייה היא בסוד מידת החכמה, בבחינת "החכם עיניו בראשו". הדרך שניתנה לנו כבני-אדם להשיג את האמת, היא באמצעות השימוש בחוש הראייה בעיקר, שהוא זה שמלביש את החכמה העליונה. יש להדגיש כי המושג ראייה הוא קודם כל ראייה כפשוטה, שזה אשר מחייב את הדיין ללא ספקולציות ופרשנויות. אמנם לעולם צריך התבוננות עמוקה יותר ופנימית יותר, אך אין היא יכולה לסתור את הראייה הפשוטה, אלא לבארה בלבד. מוטב לומר: אינני מבין את אשר אני רואה, מאשר לעוות ולטשטש את הנראה. הדין והעדות הם הכלים שניתנו לנו מהבורא להביא את האמת הא-לוהית לעולם. שני כלים אלו מחוברים וקשורים למעשה התחתון, כפי שנתפס בחושים של בני האדם. מובן אפוא, שכל אמירה שאינה מסתמכת על החושים הגשמיים בכלל ועל הראייה בפרט, או שאינה יונקת מאיזה מעשה בפועל, הרי היא בבחינת

עדות שקר. אמירה זו לא רק שאינה תורמת להבאת האמת לעולם, אלא אף גורמת לפגימה ח"יו בשמותיו של הקב"ה. יתירה מזאת, יש בכך כדי לפגום בכל היקום כולו.

שלטון הרשעות על השכל הישר

זה יסוד מה שלימדה אותנו מגילת איכה, ששורש הקלקול הוא בהקדמת הפי"ה לעי"ן. תקופת בין המצרים היא תקופה שבה אנו מוצאים כ"ב ימים שהם כנגד כ"ב אותיות. ידוע שהעולם נברא בדיבור, בבחינת בעשרה מאמרות נברא העולם. העולם נברא בכ"ב אותיות. הצירופים השונים של כ"ב אותיות הם השורשים הפנימיים של כל הבריאה כולה. אם כן,

זה יסוד מה שלימדה
אותנו מגילת איכה,
ששורש הקלקול הוא
בהקדמת הפ"ה לעי"ן.
שיש בו כדי להכחיש
את כל יסוד מעשה
הבריאה

בתקופת בין המצרים נרמז יסוד הדיבור שבו נברא העולם. כל זאת ללמדנו שפגימה בדיבור יש בה כדי לפגום ביסוד כל הבריאה כולה. על כן קלקול זה של הקדמת הפי"ה לעי"ן, יש בו כדי להכחיש את כל יסוד מעשה הבריאה. תחת שיהא האדם שותפו של הקב"ה במעשה הבריאה, הרי שהוא מנגד לכל מעשה הבריאה. בביאור המגילה נאמר, כי היא פותחת בהצגת המצב המתקוק והוא עי"ן קודמת לפי"ה. לאחר מכן היא מציגה את שורש הקלקול וסיבתו הפנימית של החורבן, שביטוייה המעשי בא לידי ביטוי בכל הקלקולים החברתיים שמצאנו בבית שני. יש

לשים לב כי פרק ג', שהוא בחינת הלב שבלב, מסודר על-פי סדר הא"ב בכפולות של האותיות, בבחינת "כי נכון הדבר מעם הא-לוהים". המגילה מסיימת בעניין התשובה, שיש בו כדי להחזיר את המצב לקדמותו. יש להדגיש כי פרק זה יש בו כ"ב פסוקים כנגד כ"ב אותיות שאת סדרם אנו באים לתקן. נראה אפוא, כי אחד מיסודות התשובה אשר יש בו כדי להחזיר את המצב לקדמותו, הוא השמירה המוחלטת של הקדמת העי"ן לפי"ה.

דברים אלו מוצאים את ביטויים המעשי גם בתחומי החיים הציבוריים, בתוך הציבור הישראלי בכלל, ובתוך הציבור הדתי בפרט. אנו מוצאים תופעות מדהימות של אמירות שונות הנאמרות מתוך ניתוק מוחלט מהמציאות הנראית לעין. אמירות אלו אינן מונעות מתוך ראייה, אלא מתוך קו מחשבתי מסוים. מתוך קו המחשבה הקדומה מעוותים ומסרסים את כל המציאות כולה, ובלבד שלא תתנגש

במחשבה הקדומה. חוסר פתיחות וחוסר מוכנות לבחון אמונות ודעות מחשבתיות מחדש, מביא לעיוורון ביחס לכל הנעשה בפועל במציאות. קיימת תופעה של אנשים היודעים מחשבתו של הזולת, ועל-פי זה יודעים הם להסביר כל מעשה רשעה, שכוונת הרשע היתה ודאי לטובה אלא שטועה הוא. מרוב המקובעות המחשבתית, הם כבר אינם משוכנעים שהרשעה היא אך רשעה. שלטון הפה על העין הגיע

**הקב"ה הביא אותנו
לעולם המעשה על-
מנת שנפעל בעולם
המעשה על-פי
הכללים הקיימים בו**

לכדי אבסורדים מוחלטים עד כדי עיוות מוחלט של השכל הישר. רק כדוגמה אספר כי בימי הגירוש הנורא שאלתי רב חשוב, תלמיד חכם מובהק, כיצד הוא כתלמיד חולק על הרב שפירא. תשובתו היתה: איני חולק עליו אבל אינני מסכים אתו. אשמח לשמוע הסבר לוגי לתשובה. עוד אשאל מנין נולדה החלוקה בין עבירות שיש עליהן אחריות אישית של עושה העבירה, לבין עבירות שיש לעושה העבירה פטור מאחריות אישית. אלא ודאי שהכל נובע מהקדמת הפה לעין.

מלחמת ברירה

המלחמה שבה אנו נמצאים בימים אלו קרויה בפי רבים "מלחמת אין ברירה". אני קובע בצורה ברורה כי זו מלחמת ברירה. זאת משום שהיה אפשר למנוע מלחמה זו במשך שש השנים האחרונות, אלמלא החטא שהפה קודם לעין. מדינה שלמה היתה עסוקה בדמיונות של שקט ושלוש, תהליכים מדיניים הזויים ודמיוניים. כל זאת מנע מכל קובעי המדיניות בעזרתה של התקשורת להביט אל מול פני המציאות. רואים אנו בחוש כיצד חטא זה עשוי להביא ח"ו חורבן. גם המחשבה והאמונה שיש לנו כביכול תעודת בטוח

מרבנו של עולם שלא יקרה דבר למדינתנו, גורמת לחוסר מעש אמיתי להצלת המפעל האדיר והמתנה הנפלאה שניתנה לנו מבורא עולם.

הקב"ה הביא אותנו לעולם המעשה על-מנת שנפעל בעולם המעשה על-פי הכללים הקיימים בו. כל דבר וכל נושא צריך להיבחן תחילה על-פי המציאות הנראית לעין הגשמית הפשוטה, ורק לאחר מכן יש להתבונן התבוננות עמוקה יותר שתפקידה להסביר את אשר רואים בעין. אולם בשום פנים אין היא באה להחליף או לסתור את הנראה בעין. כאשר אדם חולה, על אף ההסברים העמוקים והרוחניים למחלה, וכל העצות שניתנות לתיקונים הרוחניים שצריך לעשות החולה, אין הדבר בא במקום ביקור אצל רופא. אומנם ישנה מציאות של יחידים בדרגה רוחנית גבוהה ביותר שיכולים לנהוג שלא בדרך הטבע, אך לגבי רוב רובם של היחידים, וודאי לגבי כלל הציבור, לעולם יש להקדים את העין לפה בכל דבר ועניין. שאם לא כן, חטא הקדמת הפה לעין יכול להביא לעיוותים הקשים ביותר בחיי הפרט והכלל, עד כדי ח"ו חורבן ממש. בידינו לתקן חטא זה ולקרב את ישועת ישראל.

כל אחד מאתנו מכיר מישהו שהיה שם, שלחם, שגויס, שעזר.
רובנו התבוננו דרך המסגרת התקשורתית, שבחרה מה להביא
ומה לא, איך לומר, כיצד ומתי.

רצינו לשמוע על המלחמה מזווית הראייה של הלוחמים – איך
הלחימה נראתה דרך עיני המילואימניק שעזב אישה וילדים
ויצא כשקראו לו? עם מה התמודד? בפני אילו דילמות עמד?

שוחחנו עם שני לוחמים – איתמר ומיכאל, לוחמי חי"ר ושריון.

מתי גויסת?

איתמר:

גויסתי ביום שישי בשעה 12:00 בצו 8. התארגנו בשישי-שבת, התאמנו באליקים
ועלינו לקו באזור רכס רמים. החלפנו חיילי נח"ל. בשלב הזה היה ברור שלא מכניסים
מילואימניקים לתוך שטח לבנון.

ישבנו שם שבוע ופיצמרו אותנו ואת כל הסביבה. ראינו מולנו גליל מלא קטיושות,
הולך ונשרף מול עינינו. היתה תחושה קשה שבמקום גליל חי ופורח רואים את הכול מת
ושרוף. התחושה היתה רעה מאוד.

ראש ישיבת ההסדר בצפת

היתה הרגשה שעברה בכל הפלוגה, חילוניים ודתיים, שמאלניים וימניים, שההנהגה חלשה מאוד, מרחמת על הלבנונים. איך עומדת מדינה שלמה ולא יודעת מה לעשות מול מחבלים?

מיכאל:

אני גויסתי בליל-שבת, שלושה שבועות לאחר פרוץ המלחמה. כשאתה מגויס בשבת עולות שאלות הלכתיות, מה מותר לקחת ומה אסור. לא תמיד אתה מוכן לשאלות הללו.

הדבר המרכזי הוא עצם הגיוס בשבת – מה הסיבה? מה דחוף כל כך? האם פרצה מלחמה מול סוריה? למי שהגיע לגייס אותנו לא היה מידע מה כל כך דחוף. בסופו של דבר נסעתי יחד עם עוד חבריה הגרים בסביבתי.

לאחר מעשה, באמת הגיוס היה מיותר, נמרחנו שלושה ימים באימונים, אימונים שלא היו ממוצים כראוי.

איתמר:

אחרי שבוע החליפו אותנו מילואימניקים אחרים ואנחנו ירדנו להתארגנות לכניסה ללבנון. בשלב זה השתנתה ההרגשה וכל הפלוגה "הורעלה". המצב הגיע לידי כך שאותם אלו שלא נתנו להם להיכנס בגלל מוגבלויות כאלו ואחרות – היה צריך להודיע להם לאט לאט, כמו שמודיעים ח"ו על אסון.

אמרו לנו לאכול הרבה, כי לא יודעים כמה זמן נהיה בפנים, ולכן הביאו לנו הרבה אוכל, כולל בשר. אבל אותו היום היה ערב תשעה באב ולא הייתי מסוגל נפשית לאכול, למרות שמצד ההלכה אולי היה מותר.

באו אלי הרבה אנשים וביקשו שאניח להם תפילין. לא הקמתי דוכן ולא פרסמתי כלום, אנשים באו מיוזמתם.

המשימה היתה לכבוש כפרים ולנקות אותם מהחיזבאללה.

לפני היציאה, המפקד שאל אם יש למישהו משהו להגיד, אמרתי שאני רוצה להגיד תפילת הדרך. המפקד השיב לי: לא! אתה לא תגיד, אני אגיד! הוא שם את היד על הראש ואמר תפילת הדרך.

מיכאל:

אצלנו ההתייצבות היתה למעלה מ-100%, אנשים שלא ראיתי שנים הופיעו פתאום. האנשים ידעו לשם מה הם באים ומה צריך לעשות, היה רצון גדול לעזור זה לזה ורצון חזק להכות בחיזבאללה.

מה היתה רמת המוכנות הפיזית, ציודים, אספקת מזון ומים וכו'?

מיכאל:

בסך הכול הציוד היה תקין, כולל כלי עבודה של הטנקים, מערכות ירי וכו'. היו תקלות פה ושם אבל לא משהו שנובע מהזנחה.

בנושא האספקה, לדעתי הבעיות לא נבעו מזלזול או מחוסר ציוד. המציאות בלבנון היא, שמבחינה טכנית אי-אפשר להכניס אוכל למקומות האלו, החי"ר לא יכולים לסחוב כמויות כאלו של אוכל בנוסף על ציוד הלחימה שיש להם, מיקום חוליות נ"ט מנעו מעבר טנקים ונ"מ מנע ממסוקים לטוס נמוך.

רמת המודיעין היתה נמוכה ביותר, היינו צריכים להגיע למארגי-עיון והביאו לנו מפות משנת 2000!!

איתמר:

בכפר הלבנוני שהיינו בו הגענו למצב שלא היה אוכל ושתייה, היתה לנו פרוסת לחם אחת ליומיים. בליל-שבת יצאנו לקטוף אבטיחים שזיהינו באמצעי לראיית לילה, הגענו למצב שהתייבשו אצלנו חברה מהפלוגה. אלו דברים שקורים לפעמים, אין אוכל, אין מים, קשה אבל שורדים, הבעיה העיקרית היא שלא היתה הנהגה, ובלי הנהגה אין מלחמה!

מה עם מוסר הלחימה? האם נתקלתם בבעיות כלשהן?

איתמר:

כשנכנסנו ללבנון ההוראה היתה להשמיד להרוג ולאבד כל מי שזו. מבחינה מעשית אם תוריד בית מהאוויר לא השמדת את החיזבאללה, כי הם נמצאים בחורשות, בבונקרים,

אתה חייב להיכנס רגלית אם אתה רוצה לחסל אותם. נראה לי שצה"ל, לפחות אצלנו, נהג בצורה נכונה.

מיכאל:

נראה לי, שבשלב שאנחנו גויסנו צה"ל כבר הבין שאי-אפשר להגביל את הירי וההגבלות הוסרו.

מה היו התחושות של האנשים?

איתמר:

בדרך כלל יש תחושות של "כוחי ועוצם ידי". בלחימה הזו כולם הרגישו שאנחנו תלויים ועומדים בניסים, אפילו חילוניים גמורים, בגלל המצב אנשים הרגישו קרבה יתירה לריבונו של עולם.

מיכאל:

ברמת הלוחמים עד רמת המג"ד היתה אווירה מרוממת של רצון להילחם. מרמת המח"ט והלאה היה בלבול גדול ותחושה שהם לא יודעים מה הם רוצים לעשות. הפקודות לא היו ברורות, לא ברמת המטרה הכללית, מה רוצים לעשות, ואפילו לא ברמת המשימה – את מה כובשים? כמה זמן? נתנו פקודות וביטלו ושוב נתנו פקודות ושוב ביטלו, ההססנות וחוסר ההבנה חלחו עד לרמת החייל הפשוט.

איתמר:

היינו אמורים לכבוש בית שאיימו עלינו ממנו. שלוש פעמים היינו מוכנים למשימה ושלוש פעמים היא בוטלה.

ברמת החייל הפשוט היתה מסירות נפש של ממש, נכונות להקריב חיים אחד למען השני, העיקר להציל את עם ישראל. אבל בדרג המדיני והצבאי, היתה הססנות וחוסר הנהגה.

לתחושה הזו היו שותפים כל הפלוגה, דתיים וחילוניים, ימניים ושמאלניים.

השיבה הביתה

אבישי שגיא

כשהייתי ילד, לעתים הייתי הולך לאיבוד. בדרך כלל הייתי מוצא את הדרך בחזרה במהרה. אבל פעם אחת איבדתי את אבא ואימא במקום הומה אדם. זה היה ממש מבהיל. כל האנשים האלה, אבל איפה אבא ואימא? ייתכן שהם שכחו ממני והמשיכו הלאה בדרכם? ואיפה בכלל זה הלאה? אולי אלך לחפש אותם שם? הסתובבתי אבוד ועצוב במשך זמן רב. לא יודע כמה זמן עבר, בכל מקרה לי זה נראה כמו נצח. לבסוף פנה אלי אדם זר ושאל אותי אם אני צריך עזרה. אמרתי שכן, כי איבדתי את אבא ואימא, והוא אמר שיעזור לי למצוא אותם. זה קצת ניחם אותי. ואכן כעבור זמן קצר של חיפוש, לפתע ראיתי את אבא! כל כך שמחתי. הסתבר שגם הוא חיפש אותי כל הזמן הזה. ברגע אחד כל עולמי שב אלי, ולא היה מאושר ממני באדם.

אחחח... לו רק יכלתי להישאר לעד באותה תחושה נפלאה, להתכרבל בה.

אז האמת, שהיום אני עטוף בה מכל הכיוונים, ואל תגלו לאף אחד, אבל עטוף הרבה יותר טוב...

טוב, אז זה הסיפור שלי, איך הגעתי להיכן שאני נמצא היום.

הכול התחיל לקראת שחרורי מצה"ל. באותה תקופה ישב לצדי במשרד בצבא אדם דתי ויקר בשם אבי, והיינו מנהלים כל יום, החל מ-08:00 בבוקר, שיחות עמוקות ביותר על משמעות החיים. התנצחויות חבל על הזמן. פעם אחת הוא אמר לי: "אתה מדבר איתי על נצרות, על איסלאם? את השורשים שלך אינך מכיר!". טוב, וכך זה המשיך. הוא כל הזמן

ראש ישיבת ההסדר בצפת

הפציר בי רק ללכת לשמוע כמה שיעורים במקום שנקרא "מכון מאיר". הוא אמר שהוא חושב שהמקום נורא יתאים לי, וזה מקום מאוד פתוח. "לא ישיבה, ולא כופים עליך כלום", כלשונו. ואני, אפילו שהייתי אדם מאוד פתוח, וידעתי שביהדות יש הרבה מאוד חוכמה (גם למדתי לא מעט באוניברסיטת בר-אילן, אבל יצאתי יותר מנוכר, כי הכול שם היה בכפייה), לא רציתי. והוא המשיך להפציר בי, עד שיום אחד, כבר ממש כשנשבר הקש שעל גב הגמל, הסכמתי. הסכמתי לבוא רק לשמוע כמה שיעורים.

אבי כמובן מאוד שמח, ובהזדמנות הראשונה קבע פגישה עם מישהו שם ב"מכון מאיר", שיקבל את פני.

בחפשי"ש, שבוע לפני השחרור המיוחל, עליתי על מדים ונסעתי לירושלים. הגעתי בלי בעיה למקום, והוא נראה לא רע בכלל, בניין די חדש. אני חושב שחשוב לציין שבאתי לגמרי נטול ציפיות מאותו יום. באתי פתוח.

את פני קיבל בחור חייכן ומלא העונה לשם דני, שהסתבר שהוא אב הבית של המקום (נדמה לי שהוא הגדיר את עצמו ככלבוניק). התרשמתי מאוד לטובה מקבלת הפנים החמה. נכנסתי לשיעור בכיתת אמונה, עם לוי? שיעורים שבועי, ודני אמר שינסה לסדר לי חברותא עם אחד הרבנים. לא הבנתי על מה הוא מדבר, מה זו חברותא.

את השיעור הראשון שישבתי בו העביר אדם שהסתמן כמאוד מוזר, בעל זקן ארוך, שבכלל לא הסתכל אלינו, הקהל. אבל זה היה דווקא שיעור מאוד מעניין. הוא לימד ספר שנקרא "מסילת ישרים", ודיבר על עניינים פנימיים שבנפש האדם. מאוד התחברתי.

את השיעור שלאחר מכן העביר הרב ביגון, שאותו כבר טיפה הכרתי (משיחה בטלפון). הוא היה אדם מאוד נחמד, וגם השיעור היה מאוד מעניין. אני אפילו זוכר ששאלתי שאלה או שתיים, למרות שהתשובות שקיבלתי נראו לי מאוד תמוהות.

לאחר ארוחת צהריים ישבתי למפגש שוי"ת עם הרב מלכא, אותו רב שהעביר את השיעור ב"מסילת ישרים". דני אמר לי להתקיל אותו בכל שאלה שעולה לי בראש, ואני מצדי התחלתי לחשוב על שאלות שונות ומשונות. מצאתי את עצמי יושב עם רב, בפעם הראשונה בחיי, במקום שנראה הכי שכוח א-ל בעולם (זה היה בפינה של בית המדרש) ומנהל שיחה על עניינים ברומו של עולם. זה היה מדהים.

סיפרתי לו שהתייאשתי מעם ישראל. פשוט הסתכלתי בכבישים, איך נראה העם שלנו וכיצד הוא מתנהג, והתייאשתי. גם סיפרתי לו שאני נוסע לקנדה, לחיות ולעבוד שם כמה שנים, אלא שאני לא יודע אם אני חוזר. והוא סיפר לי, להפתעתי הרבה, שמה שאני רואה שם בחוץ זה לא עם ישראל באמת. לא הבנתי על מה הוא מדבר, אבל הדברים שלו מאוד נגעו בי. בכל זאת המשכתי לחפש עבודה בקנדה.

למחרת הזמינו אותי כמה חבריה שפגשתי במכון לכנס בנושא יהדות בבנייני האומה. הם אמרו שיכניסו אותי בחינם. מהמקום מאוד התרשמתי לטובה, והאמת שהתאהבתי בו ובאנשים הנפלאים כמעט מהרגע הראשון, ולכן גם נעניתי בחיוב להזמנה (מה גם ששוב נסעתי על מדים, כלומר בחינם).

וכך בעצם התחלתי את לימודי ב"מכון מאיר". חשוב להדגיש שבהתחלה באתי ללמוד, כי זה היה מעניין. אבל מאוד מעניין. לא יודע, היה משהו מיוחד במקום הזה ובלימודים האלה, זה עשה לי משהו, ובזמנו לא ידעתי לתאר מה.

עוד דבר מופלא במכון: אלה היו האנשים הכי אמיתיים שפגשתי מעודי, כך שכל אדם חדש שפגשתי מיד רכשתי לי חבר.

כעבור חודש כבר ירדתי מהרעיון של לעבור לקנדה, והחלטתי שאני נשאר פה, ב"מכון מאיר", ולומד יהדות. אבי, החבר מהצבא, התמוגג מאושר כששמע זאת.

את הוריי זה מאוד הפתיע, אבל הם עודדו זאת. שניהם מבית לא דתי, אבל עם קצת מסורת (לא שומרים שבת, אבל אימא סיפרה שסבא שמר שבת – כלומר לא נסע בשבת).

הייתי נוסע פעמיים בשבוע לירושלים, ובכלל לא הפריע לי, לא שמת לי לב שהתבזבזו להן לפחות שלוש שעות על נסיעות.

במהלך הזמן, עם העמל וההתמדה בלימוד, התחלתי להבין מה זה היה שגרם לי לעזוב את הרעיון של קנדה ולהישאר במכון, מה היה אותו קול פנימי. זאת היתה הנשמה שלי! התגלית הזאת גרמה לי אושר רב. הסתבר שכמה שאני שכלתן (לא ציינתי שהייתי עתודאי, ועוד למדעי המחשב ומתמטיקה), יש דברים אפילו מעל השכל שמניעים אותי. אלא שהיא לא פעלה בבת-אחת, אלא לאט-לאט ובהדרגה, הלכה והתפשטה עד שהשתלטה

עלי. זה בטח נשמע מאיים, אבל האמת שלא הכרתי תחושה טובה כמותה מעודי. ובחלוף הזמן כל מה שרציתי היה רק ללמוד עוד ועוד יהדות.

הייתי מגיע כל פעם לחצי יום של שיעורי אמונה מאלפים מפי טובי הרבנים של המכון, ובחצי השני של היום הייתי יושב בחברותא עם דניאל, תלמיד חכם שלמד חמש שנים בישיבת מרכז הרב, ודנו במשך שעות בכל מיני נושאים שהפריעו לי ולא הסתדרו לי. הזמן פשוט טס, ומאוד התחברנו זה לזה.

הרגשתי שחלה אצלי התקדמות עצומה, ועליתי על הגל, בכיוון הנכון. כל חבריי לא פסקו מלומר לי: "בסוף אתה תחזור בתשובה", ואמרתי להם שאין סיכוי בעולם.

יום אחד, בשיעור של הרב ביגון, הוא דיבר על עניין הברכה, ואמר שאדם שאוכל בלי לברך הוא גוזל מה'. אני, שהאמונה כבר התחזקה מעט בקרבי, והחשבתי עצמי כאדם מוסרי מאוד, אמרתי לעצמי: "שאני אגזול מה'?! אין סיכוי בעולם". ובאותו יום בארוחת צוהריים, בלי להבין הרבה בעניין הברכה, ישבתי ובירכתי בפעם הראשונה ברכת המזון. אני רק זוכר שזה היה ממש ארוך וסיימתי הרבה אחרי כולם, אבל הרגשתי טוב ומאוד מוסרי.

לא המשכתי לברך בכל יום שלאחר מכן, אבל כעבור זמן מה העניין החל להשתרש בי, עד שנקבע כחלק ממני.

אני זוכר את הפעם שדניאל בא מירושלים לבקר אותי בקריית-אונו. אז כבר הייתי רגיל לברך ברכה ראשונה, והוא פתאום בירך גם ברכה אחרונה. זה היה על ביסלי, וזה היה ממש ארוך. ואז הוא סיפר לי שצריך לברך גם ברכה אחרונה על כל דבר. הייתי בשוק וזה נראה לי ממש מיותר. עד שסוף-סוף התרגלתי לברכה ראשונה.

אני רוצה לספר לכם על חוויה מעניינת אחרת, שהותירה בי אולי את הרושם הכי עז שחוויתי מעודי. יום אחד, בהימצאי בבית המדרש, ממתין לשיעור קצר בשמירת הלשון מפי הרב ביגון, ניגש אליי חבר ושאל אם אני רוצה להניח תפילין. לא יודע למה, אבל עניתי: "אתה יודע מה? כן". אז הוא הניח לי את התפילין בלי הרבה הסברים, ובזמן שגלגל את הרצועה על ידי הרגשתי תחושה כל כך מדהימה וחזקה, שאיני יכול לתאר במילים, פרט לכך שהרגשתי שאני מתקרב אל ה' עשרות אלפי קילומטרים ברגע אחד.

היום אני מתפלל אל ה' שייתן לי לחוות אותה שוב בכל פעם מחדש.

כיום אני חי את חיי במישור אחר לגמרי לעומת החיים הקודמים. כל יום הוא הרפתקה חדשה, שצופנת בחובה ריגושים, התעלויות, שירים, ריקודים והכי חשוב – קרבת ה' יתברך.

היום, ברוך ה', אין רגע אחד ביום שבו איני מואר באורו.

הספקתי ללמוד זמן קצר ב"ראש יהודי", מסגרת ליהודים "מתחילים" בתל-אביב, וגם כשנה ב"אורות האמונה" – מדרשה של בעלי תשובה – שם גם אימצתי לי את ראש המדרשה כרב שלי.

מזה שנה אני לומד בישיבת רמת-גן, שתפקידה העיקרי הוא "להאיר את העיר", ובראשה עומד הרב הנכבד יהושע שפירא. אני חי בדירה סמוך לישיבה, חלק מקהילה חברותית, מדהימה וקדושה, שבה חיי קהילה ענפים מאוד, והשמחות מגיעות לרוב, ברוך ה'.

אני יודע שחיי הקהילה, ובייחוד השבתות כאן וההתארחות אצל המשפחות החמות ומכניסות האורחים, קידמו אותי לאין ערוך בעבודת ה' שלי. ליוו אותי כאן ותמכו בי מהגיעי לישיבה כמה אברכים מקסימים, שבהם נעזרתי ונועצתי רבות, גם בעיתות משבר לא קלות כלל.

ממש לאחרונה נפתח המרכז החדש והמחודש של הישיבה לקירוב יהודים בשם "נהורא", ואני, שנושא זה עומד בראש מעייניי, מתכוון להפוך אותו לבית השני שלי ולשהות וללמוד שם שעות על גבי שעות.

כיום אני חי חיים מאוד מאוזנים, אני חושב. אני לומד חצי יום ועובד חצי יום ועושה ספורט בקביעות ומספיק גם לפגוש הרבה את המשפחה וחברים.

היהדות מאוד שיפרה את יחסי עם המשפחה, ובכלל אני מרגיש שנעשיתי אדם הרבה יותר טוב. ברוך ה', כמה טוב להיות יהודי!